

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMI IMAGO TARTU
ÕPETAJATE SEAS
Bakalaureusetöö

Piret Kaevats
Juhendaja: Prof. Marju Lauristin

Tartu
2005

SISUKORD

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	4
1. Uurimuse teoreetilised ja praktilised lähtekohad	7
1.1. Imago.....	8
1.2. Organisatsiooni imago, korporatiivne imago.....	11
1.3. Imago loomise protsess.....	14
1.4. Imago uurimine kirjanduse põhjal	16
1.5. Organisatsiooni reputatsioon	17
1.6. Avalik sektor.....	20
1.7. Põhimõisted.....	22
2. Uurimisobjekt ja uurimisküsimused.....	23
2.1. Haridus- ja Teadusministeerium uurimisobjektina.....	23
2.1.1 Ministeeriumi põhiülesanded.....	23
2.1.2. Struktuur.....	24
2.1.3. Avalikussuhted organisatsioonis.....	25
2.1.4. Ajakirjanike hinnang organisatsiooni suhtekorraldusele.....	25
2.1.5. Valitsemisala.....	26
2.1.6. Sihtrühm.....	27
2.2. Objekti kirjeldus teooriast lähtuvalt.....	29
2.3. Hüpotees ja uurimisküsimused.....	33
3. Metoodika.....	34
3.1. Haridus- ja Teadusministeeriumi imago uurimise alused.....	35
3.2. Valim.....	36
3.3 Andmekogumismeetodid.....	37
3.3.1. Küsimustikud.....	37
3.3.2. Semantiline diferentsiaal	38
3.3.3. Meediaanalüüs.....	39
4. Tulemused ja järeldused	41
4.1. Tulemuste esitise moodus ja tegelik valim.....	41

4.2. Tulemused	43
4.2.1. Asjade areng Eestis, Tartu Linnavalitsuses ning Haridus- ja Teadusministeeriumis üldiselt.....	43
4.2.2. Rahulolu Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tartu Linnavalitsuse tegevusega hariduse valdkonnas.....	46
4.2.3. Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tartu Linnavalitsuse imagod	50
4.2.4. Haridus- ja Teadusministeeriumi imago.....	54
4.2.5. Informeeritus.....	55
4.2.6. Infoallikad	57
4.2.7. Avatud küsimused.....	59
5. Meediaanalüüs.....	65
Järeldused ja diskussioon.....	69
Kokkuvõte.....	74
Summary.....	77
Kasutatud kirjandus ja allikad.....	78
Lisad.....	81

SISSEJUHATUS

Avalikku sektorit puudutavate organisatsioonide uurimisel on senini suhtekorraldusvaldkonnas keskendutud sisekommunikatsioonile, meediakajastusele ja kommunikatsioonistrateegiale. Näiteks on Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonnas kaitstud Anu Varese bakalaureusetöö teemal “Ministeeriumi kommunikatsioonistrateegia loomine (Keskkonnaministeeriumi näitel)” ning Daniel Vaariku bakalaureusetöö “Valitsuskommunikatsiooni ja ajakirjanduse hinnangud sellele 2001. aasta algul” jne. Küll aga pole Tartu Ülikoolis kaitstud tööd, mis uuriks avaliku sektori organisatsiooni imagot mingis kindlas sihtrühmas. Imagouurimused on senini keskendunud erasektori organisatsioonidele.

Haridus- ja Teadusministeeriumi imagot ei ole seni põhjalikult analüüsitud. Mõningast teavet annab ES Turu-uuringute AS, mis viib igal aastal ajakirjanike seas läbi küsitluse avaliku ja erasektori suhtekorralduse kohta.

Haridus- ja Teadusministeeriumi imago uurimine on oluline just sellepärast, et vastavasisulist uurimust pole ministeeriumis kunagi tehtud. Seega puudub ka võrdlusmoment varasemaga. Imagouuring aitab selgust tuua sellesse, kas kommunikeeritavad sõnumid jõuavad õpetajateni või mitte ning suhtekorraldustöö vajalikkusest/efektiivsusest. Imago uurimine annab teadmised efektiivsema suhtekorraldustegevuse tagamiseks ja ministeeriumi kommunikatsioonistrateegia parandamiseks, uuendamiseks.

Antud töö keskendub Haridus- ja Teadusministeeriumi imagole ühes konkreetses sihtrühmas – õpetajad. Töö käigus püüatakse välja selgitada, missugune on ministeeriumi imago hetkel, kust saadakse informatsiooni ja millest puudust tuntakse.

Töö on keskendunud ministeeriumi imago uurimisele õpetajate seas sellepärast, et *“.../-/... õpetajatel traditsiooniliselt kaalukas sõna ühiskonnas, sest tegemist on ju teemaga, millest tavainimene suurt midagi ei tea, kuid sellest teadmisest ometi paljus sõltub”*¹ Õpetajate näol on tegemist ka ühe ministeeriumi olulisema sihtrühmaga.

Haridus- ja Teadusministeeriumi imago uurimise juures tuleb arvestada asutuse spetsiifikaga. Tegemist on valitsusasutusega, mis oma tegevuse juures peab lähtuma mitmesugustest avalike organisatsioonide toimimist reguleerivatest seadustest. Näiteks avaliku teabe seadus, avaliku teenistuse seadus, riigisaladuse seadus jne. Samuti on ministeeriumi tegevusalused kindlaks määratud määrustega.

Valitsusasutuse suhtekorralduse spetsiifikaks on ka pidev avaliku tähelepanu all olemine. TÜ majandusgeograafia õppejõud Garri Raagma on avaliku- ja erasektori erinevusena välja toonud järgmise asjaolu: *“Erasektoris on oluline rahakapitali kogumine – kasum (nii lühi- kui pikaajaline, Eestis hetkel eesmärgiks küll vaid lühiajaline). Avalik sektor ei saa mõõta asju ainult rahas, ainult efektiivsuses. Inimesed ei vaja ainult materiaalseid asju.”*²

Avaliku sektori asutuse imago on paljuski sõltuv valitsevast võimust ning avalikkuse ootustest. Avaliku sektori asutus peab pidevalt olema valmis laialdase tähelepanu või kriitikatule alla sattumiseks.

Konkreetselt keskendub antud töö Tartu eestikeelse õppega gümnaasiumide õpetajatele. Tartu on oluline koht mõneti ka regionaalselt, sest ministeerium asub just antud linnas. Valimisse kuulub kokku 64 õpetajat.

Selgitamaks välja, missugune on ministeeriumi imago õpetajate seas, viidi läbi kirjalik küsitlus 11. Tartu koolis. Taustana on tulemuste võrdlemiseks kasutatud ka meediaülevaadet.

¹ “Juhtkiri: Haridusministri uus kaotus”, Postimees, 11.12.2004

² tsitaat pärineb Andres Ideoni koostatud seminari “Proaktiivne omavalitsus ja meedia koht maine kujundajatenä” kokkuvõttest, mis asub aadressil <http://www.geo.ut.ee/inimtool/tapamaine.html> (vaadatud 20.04.2005)

Bakalareusetöö “Haridus- ja Teadusministeeriumi imago Tartu õpetajate seas” koosneb kuuest osast ja kokkuvõttest.

Esimeses osas antakse ülevaade teemaga seonduvatest teoreetilistest käsitlustest ja avaliku sektori spetsiifikast.

Töö teises osas tutvustatakse lähemalt Haridus- ja Teadusministeeriumi kui uurimisobjekti (missioon, visioon, tegevusvaldkonnad jne), tuuakse välja konkreetsed probleemid imagoga ning sõnastatakse käesoleva töö uurimisküsimused.

Kolmas osa annab ülevaate kasutatud metoodikast, uuringute vajalikkusest. Samuti selgitatakse kasutatud küsimustike ülesehitust ja neis sisalduvaid küsimuste teemagruppe.

Töö neljandas osas esitatakse uuringutulemused erinevate parameetrite kaupa. Lisatud on ka käesoleva töö autori poolt tehtud järeldused imago kohta.

Viienda osa tööst moodustab meediaülevaade ning selle põhjal selgunud üldtendentsid.

Töö kuuendas osas tehakse järeldused ja üldistused imago kohta.

1. UURIMUSE TEOREETILISED JA PRAKTILISED LÄHTEKOHAD

Kuigi eestikeelne suhtekorralduslane kirjandus on senini olnud suhteliselt nadi, on viimastel aastatel hakanud ilmuma artikleid ja raamatuid. Eestikeelses kirjanduses on olulisel kohal Äripäeva kirjastuse poolt välja antav ja aasta aastalt täiendatav “Suhtekorralduse käsiraamat” ja muidugi mitmesugused ajakirjades, ajalehtedes ilmuvad PR-alased artiklid. Positiivseks nähtuseks on just see, et artiklid ei ilmu enam mitte ainult erialases ajakirjanduses vaid ka näiteks päevalehtedes ja nädalalehtedes.

Kasvav erialase kirjanduse hulk annab märku sellest, et suhtekorraldaja ametit on hakatud järjest rohkem hindama. Seda siis nii avalikus- kui erasektoris. Kasvav eriala professionaalide hulk annab rohkem võimalusi ka PR-i uurimiseks.

Donald P. Cushman (2001:20) on öelnud, et “*organisatiooni kommunikatsiooni teooria ja uurimine on nagu elusorganismid, alati kasvavad ning sisaldavad aja väljakutseid ja võimalusi*”. Parafraseerides kommunikatsiooni (kui suhtekorraldusega tihedalt seotud mõiste) kohta öeldut, võiks sama väita suhtekorralduse kohta tervikuna: suhtekorraldus on nagu elusorganism, mis on pidevas arengus ja sõltuv ajast.

Käesoleva töö seisukohalt on üheks olulisemaks mõisteks “imago”. Sellele terminile on palju erinevaid tähendusi. Sageli kasutatakse imagole sünonüümidenä ka reputatsiooni, identiteeti, suhtumist jms. Eelpool nimetatud väljenditel on teatav sarnasus olemas, aga siiski oma olemuselt tuleb neid eristada.

Antud peatükk annabki ülevaate imagost ja sellega seonduvatest mõistetest ning avalikest suhetest üldiselt. Olulisemateks teoreetilisteks allikateks on selliste autorite tööd nagu J. E. Grunig, L. A. Grunig, A. Past, van Riel, C. J. Fombrun, E. L. Bernays, M. Vos jt³.

³ Kandilistes sulgudes [] on viitatud autorile, kes mõnda teist autorit oma raamatus on tsiteerinud ehk tsitaadi pärinevusele. Grunig (1992)-ga on viidatud James E. Grunigi, D. M. Dozieri, W. P. Ehlingu,

1.1 Imago

Terminil “imago” on suhtekorralduses nii palju erinevaid tähendusi, et neist on vähe abi teooria püstitamisel. Terminit “imago” kasutatakse selleks, et viidata erinevatele kontseptsioonidele nagu reputatsioon, suhtumine, sõnum, lisand, kognitiivsus, ennustus, toetus, uskumus, kommunikatsioon või suhe. Keskmine inimene näeb terminis *image* vastandit reaalsusele. Igapäevases kasutuses on imago projekteeritud, manipuleeritud, ilustatud ja tuhmunud. (Grunig, 1992)

Eesti suhtekorralduse erialakeeles puuduvad terminil “imago” sisuseletus, kasutusvaldkonnad ja tegevuste kirjeldused. Meedias on levinuim käsitlus imagost kui välisest kujutisest või kujundist, mida luuakse organisatsiooni või isiku tegelikust olemusest sõltumata. Nii peetakse imago loojaks enamasti inimest, organisatsiooni või nende palgatud imagoloojat. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

Eesti keeles lisandub imago defineerimisele ka lingvistiline probleem. Erinevatel inglisekeelsetel sõnadel on eesti keeles üks tähendus või vastupidi. Näiteks inglisekeelne sõna *image* tähendus eesti keeles on kuju, jäljend, peegelpilt, kujutelm ja imago (allikas: TEA inglise-eesti seletav sõnaraamat, 1995).

1998ndal aastal toimus küsitlus Eesti suhtekorraldajate seas. Esitati ainult üks küsimus: mis on imago? Tagastati 85 täidetud vastuselehte, kus oli mainitud 44 erinevat tähendust. Kõige suurem samane arusaam oli 11 inimesel. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

Mõnikord mõistetakse imago all kellegi sisemist pilti mingist objektist ja mõnikord viitab see objekti kommuniqueeritud omadustele. Imagot võib defineerida kui “meelelise kogemuse subjektiivset salvestist (, mis) ei ole otsene koopia tegelikust kogemusest vaid on projekteeritud kopeerimise käigus rohkem või vähem stabiilseks vormiks, mida meie kutsume pildiks (Langer 1957). Mõnikord väidetakse ka seda, et imago eksisteerib kommunikaatori ja vastuvõtja vahel. (Hatch & Schultz, 2004)

L. A. Grunigi, F. C. Repperi, J. White'i toimetatud raamatule “*Excellence in Public Relations and Communication Management*”

Järgnevalt on toodud välja erinevate autorite imago definitsioonid⁴:

- ❖ Imago on tähenduse asetus, mille kaudu objekti teatakse ja läbi mille inimesed kirjeldavad, mäletavad ja seostavad sellega. See on inimese uskumuste, ideede, tunnete ja muljete interaktsioon objekti kohta. (Dowling, 1986)
- ❖ Imago on subjektiivne teadmine (Boulding, 1956)
- ❖ Imago on hierarhiline tähenduste struktuur, mis moodustub tähenduste (/väärtuste) ahelatest. (Reynolds & Gutman, 1984)
- ❖ Imago on nende kogemuste summa, mis kellelgi institutsiooniga on (Ford, 1987)
- ❖ Imago on kujutis mõistuses. See mõjutab suhtumist, mis omakorda mõjutab käitumist. (Bernstein 1986)
- ❖ Imago on kuju, inimese, asja vms representatsioon või imitatsioon; illusoorne vorm, nähtu representatsioon; vaimne pilt millestki reaalsest; teatud grupi peas olev sümbolite ja alussuhtumiste ning orientatsioonide kogum, massimeedia kirjeldatud populaarne kontseptsioon. (Vos, 1996)
- ❖ Imago on sihtgruppides organisatsioonist tekkinud meelepilt, mille kujunemist mõjutavad organisatsiooni käitumine ja sümbolikommunikatsioon, sihtgrupi domineerivad skeemid ja kolmandate allikate info (Past, 1999⁵)
- ❖ Imago on subjektile objekti poolt – kaudselt või otseselt - esitatud stiimuli määr. Interpretatsiooni ja nende stiimulite hinnangut võivad mõjutada paljud faktorid. (van Riel, 1995)
- ❖ Imago on “sihtrühmades omandatud pilt organisatsioonist” (van Riel, 1995)

Enamike definitsioonide ühisosaks on see, et imago on mingi objekti kohta olev “pilt inimese peas” (*picture in the mind*). Selle kaudu eristatakse ühte objekti teistest. Imagole sobib illustratsiooniks ka Eco (1984) ütlus, et “tähendus on sõltuv sõnumist, vastuvõtjast ja kontekstist”. Imago puhul on oluline ajalisus, personaalsus ja käitumise mõjutamine. Ja päris kindlasti pole imagot võimalik defineerida sihtrühma arvestamata.

⁴ Dowlingu, Bouldingu, Reynolds & Gutmani, Bernsteini ja Fordi definitsioonid pärinevad C. B. M. van Rieli (1995) raamatust “*Principles of Corporate Communication*”

⁵ Pasti definitsioon pärineb R. Vetiku toimetatud raamatust “Euroopa Liit ja Eesti avalik arvamus” (2001)

Imago on oluline nii imago allikale (*imago objekt*) kui ka vastuvõtjale (*subjekt*) (van Riel, 1995). Allikale on imago oluline strateegiliselt. Positiivse imago väärtust saab mõõta rahaliselt, sest see meelitab ligi kliente, investoreid. Vastuvõtja puhul imago seevastu mõjutab käitumist ja suhtumist. Ta kas loob kontakti, ärisuhte organisatsiooniga või mitte.

Mida rohkem “signaale” vastu võetakse ja huvi ning vastuvõtja seotus suureneb, seda selgem pilt kindla objekti imagost kujuneb. See objekt võib olla toode, pood, organisatsioon või kompanii ning isegi riik (van Riel, 1995).

Imagot võib pidada filmiks, mis on inimeste meeltes arenevas punktis. See varustab vastuvõtja (indiviidi) tähendustega (nt. hea-halb ja meeldiv-ebameeldiv) ning selle kaudu luuakse reaalsusest lihtsustatud pilt. Objekti imago areneb läbi kogemuste, mida indiviid kogeb, kui puutub otseselt või kaudselt kokku selle objektiga. (van Riel, 1995)

Knecht⁶ (1986) eristab seitset imago tasandit:

- 1) tooteklassi imago (nt. õlu)
- 2) brändi imago (konkreetne bränd nagu nt. Heineken)
- 3) kompanii imago
- 4) sektori imago
- 5) poe imago
- 6) maa imago (oluline rahvusvahelisel turul opereerivatele firmadele. Nt. arvamus konkreetse maa toodangu kohta)
- 7) kasutaja imago (nt. paljud inimesed arvavad, et BMW omanik on keskealine portsigarit suitsetav õllekõhuga mees).

Erineva taseme imagod mõjutav üksteist. Inimesed vormivad pildi objektist mingil ajaperioodil toimunud tähenduste või assotsiatsioonide abil. Imago kujunemisel on tähtis ka konkreetne situatsioon või kogemus.

⁶ tsitaat pärineb C. B. M. van Rieli (1995) raamatust “*Principles of Corporate Communication*”

Hatchi & Scultzi (2004) järgi on imagol on kaks dimesiooni: (1) sisemine pilt (taju kujutis) ja (2) fabritseeritud (kommunikatsiooni kujutis). Imagod võivad omavahel erineda. Nad võivad olla rohkemal või vähemal määral vähemtõesed (valed) või (eba)täpsed, aga kujutised on sotsiaalse ja psühholoogilise reaalsuse lahutamatud osad.

Imago ei ole pilt, see ei ole detailne taasesitus. See on ainult mõni detail, mida taju hajutab. Taju ebamäärasus ongi imago oluline osa. Kuigi sihtgrupid suhtuvad imagosse nagu oleks see tegelikkus, tuleb mees pidada, et imago ja maine vastavad ainult osaliselt tegelikkusele. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

1.2 Organisatsiooni imago, korporatiivne imago

Hoolimata termini *korporatiivne imago* populaarsusest, pole päris selge selle tähendus. Paljud inimestest paistavad imagot segamini ajavat mõistega “identiteet”. Hoolimata sellest, et mõisted on omavahel seotud, on neil siiski fundamentaalne erinevus. Korporatiivset imagot võib mõista organisatsiooni identiteedi peegeldusena. (van Riel, 1995)

Korporatiivset imagot võib kirjeldada ka kui pilti, mis inimestel kompaniist on. Korporatiivne identiteet tähendab kõikide kompanii väljendusvormide summat. See tähendab “*organisatsiooni eneseportreed st viiteid või signaale, mida see pakub käitumise, kommunikatsiooni ja sümbolismi kaudu*” (van Rekom, van Riel ja Wierenga 1991) [viide: van Riel, 1995].

Korporatiivset imagot kirjelda ka järgmine imago definitsioon:

“Imago on nende tähenduste seadmine, millede kaudu objekti teatakse ja läbi mille inimesed kirjeldavad, mäletavad ja seostavad midagi sellega. See on inimese uskumuste, ideede, tunnete ja muljete interaktsiooni tulemus objekti kohta” (Dowling 1986) [viide: van Riel, 1995].

Imago peegeldab meile seda, mida me teame organisatsioonist ja muust maailmast. See on humanitaarne imago – imago on teadmine. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

Organisatsiooni puhul on oluline see, et imago loob vastuvõtjale tähenduse, mille kaudu objekti edaspidi teatakse, kirjeldatakse ja mäletatakse. Dowlingu (1986) imago definitsioon ühtib Knechti (1986) imago tasanditega. Knecht loetleb eraldi imago tasandid, Dowling võtab need aga kokku sõnadega “tähenduse seadmine”, “kirjeldamine”, “mäletamine”, “seostamine”.

See, mismoodi organisatsiooni suhtutakse, sõltub organisatsiooni imagost avalikkuses. Organisatsioon ise on ka imago looja, aga ta ei loo mitte ainult oma imagot. Organisatsiooni loodud pilt endast on eneseimago või sisemine imago. Aga organisatsioon kujundab tähenduse ka oma tegutsemiskeskkonnast, nii kujunebki keskkonna imago. (Past, 2005)

Organisatsiooni imago olulisemad tegurid on:

- organisatsioon ise
- organisatsiooni sisulised ja vormilised iseärasused
- üldine sotsiaalmajanduslik ja sotsiaalpoliitiline olukord
- konkreetne kahepoolne kommunikatsioon ja teadet vastu võtva sihtgrupi iseärasused

Organisatsiooni imago loovad sihtgrupid ja see ei peegelda organisatsiooni kõiki omadusi. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

Organisatsiooni imago jaguneb sise- ja välisimagoks (avalik imago). Siseimago loovad sihtgrupid, kellel on organisatsiooniga rohkem isiklikke kogemusi ehk sisesihtgrupid. Imago teket mõjutabki just kogemus ja suhted. Välisimago on välissihtgruppide seas valitsev imago. Avalik imago on jagatud imago, sest see koosneb paljude sihtgruppide imagotest. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

Organisatsiooni avalik imago koosneb neljast osast: (1) tuntuusest, (2) imagotest erinevate gruppide seas, (3) mainest (ehk reputatsioonist), (4) profiilist. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

Positiivne korporatiivne imago on vajalik jätkuvuse ja strateegilise edu jaoks. See pole enam ainult turustamisele pööratav tähelepanu vaid pigem juhtimise strateegiline instrument (De Soet (CEO Dutch KLM), in Blauw, 1994) [viide: van Riel, 1995].

Positiivne imago võib pikemas perspektiivis olla korporatsiooni jaoks isegi eluliselt tähtis. Ja just sellepärast, et kui see “pilt” on sihtrühma peas tekkinud, siis on seda üpriski raske juhtida. Sihtrühmal on kindlaks kujunenud arvamused organisatsiooni suhtes stiilis “hea-halb”, “meeldiv-ebameeldiv”. Avalikkuse poolehoidu taotlev korporatsioon peab teadvustama, et imago mõjutab nii usaldust kui ka kliendi suhtumist teenuse või kauba kvaliteeti.

Hea imago aitab tõmmata ligi eduks vajalikke inimesi: analüütikuid, investeerijaid, kliente, partnereid ja töötajaid. Identiteedi juhtimine kindlustab hea imago. (Chajet, 1989) [viide: van Riel, 1995]

Gabrett (1988) [viide: van Riel, 1995] pöörab imago kujunemisel tähelepanu mälu halvenemisele st korporatsiooni imago juures tuleb arvestada ka mälu. Ajaliselt kaugemalt paiknevad situatsioonid võivad oma tähtsuse olla kaotanud. Gabrett pakub mitmete elementide tulemina välja kompanii imago arvutamise valemi:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Kompanii} & & \text{Kompanii} & & \text{Kompanii} & & \text{Mälu} & & \text{Kompanii} \\ \text{reaalsus} & + & \text{tegevuse} & + & \text{pingutused} & \times & \text{aeg} & - & \text{halvenemine} & = & \text{imago} \\ & & \text{uudislikkus} & & & & & & & & \end{array}$$

Organisatsiooni imago kujunemise protsessi mõjutavad sotsiaalsed grupid ja avalikkuse arusaamisvõime. Erinevad avalikud sektorid tajuvad organisatsiooni erinevalt kommunikatsiooni käigus loodud erinevate identiteetide tõttu. (Past, 2004)

Kommunikatsioon on üks funktsionaalseid valdkondi, mida organisatsioon kasutab selleks, et lahendada ja ennetada probleeme. See on lääts, mille kaudu me vaatame organisatsiooni ja selle sotsiaalset keskkonda. (M. Vos & Shoemaker, 2004)

Past (2005) toob välja selle, et organisatsiooni partneriteks on hulk erinevate huvidega grupe. Igal grupil on oma luup, läbi mille maailma vaadatakse ja iga luup annab maailmast pisut erineva pildi.

Suhted organisatsiooni ja selle keskkonna vahel on muutunud järjest olulisemaks organisatsiooni sotsioloogidele viimaste aastate jooksul (Aldrich & Pfeffer 1976, p 76). Enamus on nõus sellega, et organisatsioon peab kohanema – vähemalt mingi piirini – oma välise kontekstiga. Organisatsioon peab kohanema oma keskkonnaga siis, kui tahab suurendada efektiivsust või isegi ellu jääda. See tähendab, monitooringu ja tagasiside meetodite arendamist selleks, et saada keskkonnast pidevalt teavet. Just PR-töötajad saavad sellega tegeleda. (Grunig, 1992)

1.3. Imago loomise protsess

Jean-Noël Kapferer on öelnud, et “*imagot nagu autotki, tuleb juhtida*”. Otsese või kaudse imago juhtimise tulemusena võib inimese peas tekkinud pilt olla väheusaldusäärne ja tegelikkusele peaaegu üldse mitte vastav. Teatava osa “kognitiivsest pildist on loonud *imago-kujundajad*” (Past, 2004).

Inimene võib kujundada endale usaldusväärse kognitiivse pildi peas, aga sotsiaalsed grupid võivad simultaanselt endastada pilte, mille nad on vastupidiselt loonud oma organisatsiooni jaoks. (Past, 2004)

Imago loomine on pikaajaline tegevus. Ühe ereda ja meeldejäáva kampaaniaga võidakse saavutada hetkeline tähelepanu keskpunktiks olemine (näiteks uue firma tulek konkurentsitihedale turule, millest kogu meedia räägib). Samas peab soovitud imago kinnistamiseks looma üha uusi kampaaniaid ning võtteid, iseäranis juhul, kui eesmärk on pideva tähelepanu all püsida ning hoida nn kõrget profiili. (Äripäeva käsiraamat: det 2002)

Vosi ja Shoemakeri (2004) järgi on vastuvõtja arusaamine organisatsioonist mõjutatud järgmiste omaduste poolt:

- isiklikud ootused
- isiklikud kogemused
- suhtlemine teiste inimestega
- kontaktid organisatsiooni ja selle informatsiooniallikatega
- teised informatsiooniallikad. Nt. meedia

Imago loomise protsess on väga palju sõltuv situatsioonist, jagatud väärtustest ja muutustest ühiskonnas. Imago loomise protsess on reaalsuses tegevus, mis toimub kahe erineva ja selge sotsiaalse objekti vahel, mis tajuvad ja defineerivad sotsiaalset reaalsust erinevalt, vastavalt oma positsioonile. (Past, 2004)

Imago loomisel tuleb luua kaheosaline tegevusplaan. Strateegiline plaan fikseerib eesmärgid ning nende saavutamise üldised vahendid ja liikumissuunad. Taktikaline tegevuskava koostatakse lähtuvalt strateegiast. Tegevuskavasse ei tohi lisada tegevusi, mis oleksid vastuolus strateegiaga. Mida enam valdkondi imago kujundamisel arvestatakse, seda kiiremalt tulemus saadakse. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

Imago on pikaajaliselt toimiv mõttemall. Kergem on endale luua mingi imago kui püüda muuta või asendada olemasolevat uuega. Olulisim osa aga imago kujundamises on kavandatu elluviimine. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

Imago kujunemisel mängib kindlasti olulist rolli ka maailmavaade (*worldview*) ehk “maailma kohta kehtiv kujutus ja eeldus” (Kearney, 1984) [viide: Grunig, 1992]. Ettekujutus sellest, mida keegi tegelikkuseks peab, sõltub tema maailmavaatest.

Kommunikatsiooniga seotud tegevustes täiuslikkuse saavutamine ja PR-i panus organisatsiooni efektiivsusesse algab maailmavaatest – sellest, kuidas inimesed ja organisatsioon mõtlevad ja defineerivad PR-i (Grunig 1992).

1.4. Imago uurimine kirjanduse põhjal

Lihtsaim viis analüüsida organisatsiooni ja tema sihtgruppide suhteid on kirjeldada neid viie näitaja põhjal:

- 1) suhete dünaamilisus või staatilisus
- 2) avatus või suletus
- 3) organisatsiooni ja sihtgruppide suhetega rahulolu
- 4) võimu jagamine suhetes
- 5) vastastikuse mõistmise, nõustumise ja konsensuse määr

Neile viiele pakuvad eri allikad lisaks veel usaldust ja usutavust, suhete vastastikkust, organisatsiooni legitiimsust ning organisatsiooni tegevuse ja ühiskonna väärtuste vastastikkust sobivust. (Suhtekorralduse käsiraamat: sept 2002)

Imago analüüsimisel tuleb määratleda uuritavad grupid, kasutatav meetod ja sõnastada imago. Raskusi valmistab omaduste piiritlemine, mille põhjal imagot analüüsitakse. (Suhtekorralduse käsiraamat: sept 2002)

Suhtekorralduse mõõtmiseks sobib enamik vahendeid, millega mõõdetakse avalikku arvamust. Lisaks saab kasutada ka meediamonitooringut ja küsimustikke. (Äripäeva käsiraamat: sept 1999)

1.5. Organisatsiooni reputatsioon

Korporatiivne reputatsioon esindab mõjutava või emotsionaalse reaktsiooni “võrgustikku” kompanii nime kohta – hea või halb, nõrk või tugev – kliendi, investori, töötaja ja avalikkuse poolt. Korporatiivset reputatsiooni hoiavad inimesed organisatsiooni sees ja väljas. (Fombrun, 1996)

Reputatsioon sisaldab *arusaamisvõimet* (taju) – seda, kuidas teised sind näevad. Kuna reputatsioon pole otseselt kellegi mõjuvõimu all, on sellega raske manipuleerida.

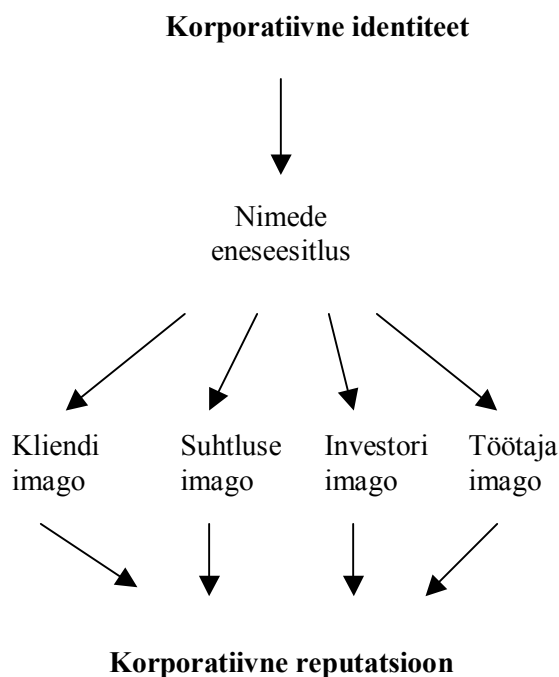
Chrysleri juhataja Lee Iacocca (1992) kogemusest võib väita, et kompanii reputatsioon tuleneb järgmistest omadustest:

- kompanii võimest otseselt juhtida muljeid
- võimest ehitada tugev suhe peamiste tarbijatega
- kaudsed kuulujuttude juhtimised, millega on seotud huvitatud jälgijad (nt analüütikud ja reporterid) (Fombrun, 1996)

Kaasajal võistlus reputatsiooni eest toimub rohkem kui kunagi varem. Informatsiooni massituru tõus on teinud võimalikuks isegi suurema prestiiži taseme. Austus ja usaldus ehitavad reputatsiooni ja see loob ka eelised konkurentsis. (Fombrun, 1996)

Reputatsioon, millega kliendid kirjeldavad kompaniid, on paljude inimeste keskmine hinnang kompanii usutavuse, usaldatavuse, usaldusväärsuse ja vastutusvõime kohta. Korporatiivne reputatsioon on kompanii minevikutegude ja tuleviku eesmärkide tajumise esitus, mis kirjeldab firma keskmist muljet kõigi võtmetarbijate jaoks, võrreldes konkurentidega. (Fombrun, 1996)

Korporatiivse reputatsiooni kujunemisel on oluline roll identiteedil. Korporatiivse identiteedi ja reputatsiooni omavahelisest seotusest annab ülevaate järgmine Fombruni (1996:37) joonis.

Joonise juurde: Korporatiivne identiteet kirjeldab väärtuste ja põhimõtete asetust, mis töötajatel ja juhtidel seostuvad organisatsiooniga. Korporatiivne identiteet sisaldab laialdaselt levinud jooni sellest, kuidas töötajad ise organisatsiooni iseloomustavad. Igaüks meist tunneb organisatsiooni nime ja selle järgi, kuidas ta kirjeldab oma tegevusi, plaane ja kavatsusi. Me interpreteerime neid enese-presentatsioone rohkemal või vähemal määral valikuliselt ja vormime nende põhjal kompanii imago. Mõnikord peegeldab korporatiivne imago täpselt kompanii identiteeti; tihedamini siiski mitte, imago on muundunud (a) kui kompanii püüab manipuleerida oma sihtrühmi reklaami ja teiste enese-presentatsioonide või (b) kui kuulujutud levivad mitteametlikest töötajate ütlustest analüütikutele ja reporteritele. (Fombrun, 1996)

Oluline on mees pidada, et korporatsiooni reputatsioon põhineb tajul ja need on need arusaamad, mis viivad reputatsiooni hindamiseni ja situatsiooni reaalsuse hoolimatuseni. Vähetähtis on see, kas organisatsioon ka tegelikult on süüdi või mitte. (Schultz, Hatch & Larsen, 2000)

Paljud kompaniid on hakanud ka mõistma erinevust reputatsiooni ja imago vahel. Nad lähevad kaugemale massiturust ja traditsioonilisest imago juhtimisest, püüdes ehitada tugevat suhet klientidega. (Fombrun, 1996)

Reputatsiooni ja selle kujunemisega on seotud ka organisatsiooni identiteet, keskkond ja maailmavaade.

Organisatsiooni identiteet viitab sellele, kuidas organisatsiooni liikmed tajuvad ja mõistavad seda “kes me oleme” ja/või “mille eest me seisame” organisatsioonina. [viide: Schultz, Hatch & Larsen, 2000]

Korporatiivne identiteet on strateegiliselt planeeritud ja operatsioonalselt rakendatud kompanii väline ja sisemine enesemääratlus ja käitumine. (Birkigt ja Stadler 1986) Birkigt ja Stadler näevad kompanii imagot selle korporatiivse identiteedi peegeldusena [viide: van Riel, 1995]

Identiteet mängib kriitilist rolli, sest ta pakub tähendust, stabiilsust ja eristumist. “Kes me oleme?” on üks sagedasemaid küsimusi, mida organisatsioon ja selle juhid peavad endalt küsima. (Moingeon & Soenen, 2002)

Organisatsioon peab looma kõigepealt identiteedi, sõnastama oma missiooni ja visiooni, koostöölastama väärtused ja määratlema eesmärgid, seejärel saab luua suhted ümbritsevaga. (Past, 2005)

1.6. Avalik sektor

Riik on spetsiifiline institutsioonide kogum, mis arvestab oma otsuste tegemisel, juhtimisel ja haldamisel eri liiki huvidega. Kui erasektoris tulenevad huvide koordineerimise mehhanismid turumajanduse institutsioonidest, siis ühiskondlikud institutsioonid koordineerivad huve poliitika kujundamise ja elluviimise kaudu. Avalikus sektoris valitseb üks domineeriv huvi. See on avalik ehk ühiskondlik huvi, mis seab piirid omahuvide mõjule poliitikas ja juhtimises. (Lane, 1996)

Avalikud organisatsioonid on asutused, mis on loodud riigi ja valitsuse erinevate eesmärkide ja ülesannete täitmiseks. (Valk, 2003)

Avalikud organisatsioonid on suunatud eelkõige seaduse täitmisele, avalike teenuste pakkumisele, riiklikule reguleerimisele. Avalikel organisatsioonidel on sageli ebamäärased, mitmemõttelised eesmärgid, mida on raske mõõta ja tihti on eesmärgid ka konfliktised. Kui erasektor esitab endale küsimuse: “Mida me tahame saavutada?”, siis avalik sektor esitab küsimuse: “Mida me teeme?”. (Valk, 2003)

Avaliku sektori organisatsioonid on palju haavatavamad ja tundlikumad keskkonna suhtes kui erasektor. Sisemine ja välimine kommunikatsioon avalikus sektoris opereerib avalikkuse järelvalve all (Graber, 1992). Asjaolu tuleneb ka sellest, et avalik sektor on suurel määral sõltuvad valitsevast poliitilisest jõust. Ühelt poolt on avalikku organisatsiooni juhtivad jõud vahetuvad, teisalt tuleks säilitada sõnumites stabiilsus. Muutuvates tingimustes on aga stabiilsust raske säilitada.

Lane (1996) leiab, et avalik sektor on abstraktne mõiste, mida võib lahti harutada mitmes dimensioonis. Kindlasti tuleb aga avaliku sektori analüüsis pöörata tähelepanu riigile kui käsutajale ja seadusandjale ning avalikule regulatsioonile.

Laiemas plaanis võib avalikku sektorit ja haldust kajastavas kirjanduses leida vastandlikke seisukohti. Ühed teoreetikud väidavad, et avaliku ja erasektori vahel ei ole põhimõttelisi erinevusi. Teise vaate kohaselt erineb avalik sektor erasektorist põhiprintsiipide põhjal. Osad teoreetikud aga paiknevad oma arvamuste poolest kahe

esimese vahel ehk siis nad leiavad, et avalikul ja erasektoril on nii sarnaseid kui ka erinevaid jooni. (Eliasse & Kooiman, 2002)

Lääneriikides on aastakümneid vaieldud avaliku ja erasektori juhtimise sarnasuste ja erinevuste üle. Viimasel ajal on teema muutunud aktuaalseks ka Eestis, seoses äriimeeste asumisega poliitikasse ja avalike organisatsioonide juhtideks.

Eesti avaliku sektori probleeme ja erinevusi erasektorist on uurinud A. Valk (2003). Läbiviidud intervjuude põhjal toob Valk (2003) kokkuvõtvalt välja järgmised Eesti avaliku sektori erinevused ja probleemid:

- 1) arengukavade/plaanide osas on avalikus sektoris suurem poliitiline vastutus ja rünnatavus
- 2) avalikus sektoris ei ole alati võimalik kehtestada mõõdetavaid kriteeriumie, kuna puudub tulude pool
- 3) avalikul sektoril on avalikud funktsioonid ja tegevus peab olema enam läbinähtav, mis omakorda aeglustab otsustusprotsesse ning vähendab efektiivsust ja tõhusust
- 4) avalikus sektoris on otsustusprotsess kollegiaalsem ja pikaajalisem
- 5) strateegiliste arengukavade tegemisel sõltutakse suuresti riigi poolt eraldatavatest finantsidest ja koostada tuleb väga täpseid aruandeid ja eelarveid millegi tegemisel
- 6) finantsressursside saamine ei pruugi aga sellega seoses veel kindel olla, kuna raha napib või on vastaval aastal teised prioriteedid või ei peeta põhjendusi piisavateks.

Tiina Randma toob raamatu “Avaliku sektori juhtimine: Euroopa riikide kogemused” eessõnnas Eesti avalikust haldusest kirjutades välja ka selle, et Eestis kiputakse avaliku organisatsiooni efektiivsuse tõstmiseks selle juhtimist tsentraliseerima. Samas toob ta välja selle, et Drechsleri järgi on suurte “kunstlike” üksuste loomine iseloomulik tsentraliseeritud ja ebademokraatlikele riikidele.

1.7. Põhimõisted

Avalik sektor - avalikud organisatsioonid on asutused, mis on loodud riigi ja valitsuse erinevate eesmärkide ja ülesannete täitmiseks. (Valk, 2003)

(kompanii) **Identiteet** - strateegiliselt planeeritud ja operatsioonalselt rakendatud kompanii väline ja sisemine enese-määratlus ja käitumine. (Birkigt ja Stadler 1986)

Imago - tähenduse asetus (*set*), mille kaudu objekti teatakse ja läbi mille inimesed kirjeldavad, mäletavad ja seostavad sellega. See on inimese uskumuste, ideede, tunnete ja mulje interaktsioon objekti kohta. (Dowling, 1986)

Keskkond - need institutsioonid või jõud, mis mõjutavad organisatsiooni tegutsemist, kuid millele üle organisatsioonil endal on vähe kontrolli (Robbins, 1987)

Maailmavaade - maailma kohta kehtiv kujutus (*image*) ja eeldus (Kearney, 1984)

Organisatsiooni imago - organisatsiooni imago jaguneb sise- ja välisimagoks (avalik imago). Siseimago loovad sihtgrupid, kellel on organisatsiooniga rohkem isiklikke kogemusi ehk sisesihtgrupid. Imago teket mõjutabki just kogemus ja suhted. Välisimago on välissihtgruppide seas valitsev imago. Avalik imago on jagatud imago, sest see koosneb paljude sihtgruppide imagotest. (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002)

Organisatsiooni reputatsioon - kompanii minevikutegude ja tuleviku eesmärkide tajumise esitus, mis kirjeldab firma keskmist muljet kõigi võtmetarbijate jaoks, võrreldes konkurentidega. (Fombrun, 1996)

2. UURIMISOBJEKT JA UURIMISKÜSIMUSED

2.1. Haridus- ja Teadusministeerium uurimisobjektina

Käesolev töö uurib Haridus- ja Teadusministeeriumi imagot õpetajate seas. Analüüsitakse küsimustikest tulenevaid ja meedia põhjal selguvaid tendentse.

Selleks, et paremini mõista Haridus- ja Teadusministeeriumi imago erinevaid dimensioone, antakse järgmisena ülevaade olulisematest organisatsiooni iseloomustavatest aspektidest.

2.1.1 Ministeeriumi põhiülesanded⁷

Haridus- ja Teadusministeerium (edaspidi *ministeerium*) on valitsusasutus, kes täidab seadustest tulenevaid ja Vabariigi Valitsuse poolt seaduse alusel antud ülesandeid oma valitsemisalas. Oma ülesannetes esindab ministeerium riiki.

Ministeeriumi valitsemisala on jagatud seitsmeks tulemusvaldkonnaks: üldharidus, õpetajaharidus, kutse- ja täiskasvanuharidus, kõrgharidus, teadus- ja arendustegevus, noored (noortepoliitika), keel (keelepoliitika).

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas on riigi haridus-, teadus-, noorte- ja keelepoliitika kavandamine ning sellega seondult alus-, põhi-, üldkesk-, kutsekesk-, kõrg-, huviala- ning täiskasvanuhariduse, teadus- ja arendustegevuse, noorsootöö ja erinoorsootöö valdkondade korraldamine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine

⁷ <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=731145> (vaadatud 20.04.2005)

Töö seisukohalt on olulised järgmised ministeeriumi tegevuse eesmärgid:

- tagada haridus-, teadus-, noorte- ja keelepoliitika sihipärane ja tõhus areng;
- tagada õppekavade ja muude haridusstandardite arendamine ning kõrgetasemelisus;
- tagada pedagoogide ja noorsootöötajate tööalase ettevalmistuse kõrge tase;
- tagada riiklike toetuste ning riikliku koolitustellimuse optimaalne maht ja struktuur;

Ministeeriumi ülesanne on korraldus- ja arendustegevus ning planeerimine, riiklike seisukohtade kujundamine ning õigusaktides sätestatud pädevuse piires järelevalve teostamine oma valitsemisalas, lähtuvalt eesmärkidest ning sätestatud ülesannete täitmiseks.

2.1.2. Struktuur

Haridus- ja Teadusministeeriumi juhib minister. Ministeeriumi struktuuriüksuste tööd juhib, ministeeriumi valitsemisalas toimuvat koordineerib ja ministeeriumi asjaajamist korraldab kantsler.

Ministeeriumis on ka kolm asekanter, kes tegelevad vastavalt hariduse ja teadusega, eurointegratsiooni ja haldusalaga. Neile alluvad omakorda nõunikud.

Haridus- ja Teadusministeeriumi struktuuris on 14 osakonda:

- analüüsiosakond
- järelevalveosakond
- keeleosakond
- kutse- ja täiskasvanuhariduse osakond
- kõrghariduse osakond
- noorteosakond
- planeerimisosakond
- siseauditi osakond
- teabekorralduse osakond

- teadusosakond
- välissuhete osakond
- õigusosakond
- üldharidusosakond
- üldosakond

1. jaanuarist 2003 muutus senise Haridusministeeriumi nimi ja töökorraldus. Praeguse Haridus- ja Teadusministeeriumi eesmärgiks on pöörata senisest enam tähelepanu teaduspoliitika juhtimisele, kajastades seda muutust ka nimes. (Haridus- ja Teadusministeeriumi aastaraamat 2001-2002)

2.1.3. Avalikussuhted organisatsioonis

Avalike suhete koordineerimisega tegelevad ministeeriumis välissuhete ja teabekorralduse osakonnad.

Teabekorralduse osakonna põhiülesanne on suhte- ja teabekorralduse koordineerimine ministeeriumi valitsemisalas ning ministri, kantsleri, asekancleri, nõunike ja osakondade nõustamine nimetatud valdkonnas.⁸

Välissuhete osakonna põhiülesanne on Euroopa Liidu õigusloomeprotsessis osalemise ja rahvusvahelise koostöö korraldamine ministeeriumi valitsemisalas ning ministri, kantsleri, asekancleri, nõunike ja osakondade nõustamine välissuhete küsimustes.⁹

2.1.4. Ajakirjanike hinnang organisatsiooni suhtekorraldusele

SA Turu-uuringud AS poolt ajakirjanike seas läbi viidud uurimuse “Suhtekorraldus 2003” põhjal võib Haridus- ja Teadusministeeriumi suhtekorraldust pidada paranevaks ja keskmise kvaliteediga tegevuseks.

⁸ <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=731145> (vaadatud 20.04.2005)

⁹ <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=731145> (vaadatud 20.04.2005)

Kõigist ministriumidega suhtlevatest ajakirjanikest – kokku 163 – suhtleb Haridus- ja Teadusministeeriumiga tihti 13%, küllalt tihti 21% ja harva 26% ajakirjanikest. Neist hindas ministeeriumi meediasuhtlust 80 vastajat.

Keskmiseks hindeks kujunes vastajate poolt pakutud hinnetest 5.60 (9-pallisel skaalal). Võrreldes aasta 2002 tulemustega, on hinne tõusnud (2002-l aastal 5.35).

Kõige enam vastajaid (19) leidis HTM-i meediasuhtluse olevat hinde “7” vääriliseks. Hindeid “1-4” andsid ministeeriumile 27% ja hindeid “6-9” kokku 51% vastanutest.

Võrreldes teiste asutustega on hinnangud ministeeriumi teabe usaldusväärsusele ja asutuse juhtide kättesaadavusele keskmisel tasemel. Ülejäänud tegurite puhul on need jäänud keskmiseks madalamaks.

Võrreldes eelmise aastaga on Haridus- ja Teadusministeeriumile anataavad hinded paranenud peaaegu kõigis valdkondades. Kõige enam on paranenud teabe usaldusväärsus ja asutuse üldine imago.

2.1.5. Valitsemisala

Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalasle kuuluvad asutused saab ministeeriumi kodulehe¹⁰ järgi jagada järgmiselt:

- valitsusasutus: Keeleinspeksioon
- riigiasutused: Haridus- ja Teadusministeeriumi Koolivõrgu Büroo, Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, Eesti Hariduse ja Teaduse Andmesidevõrk, Eesti Noorsootöö Keskus (ENTK)
- sihtasutused ja äriühingud: Tiigrihüppe Sihtasutus, Sihtasutus Eesti Teadusfond, Sihtasutus Archimedes, Eesti Infotehnoloogia Sihtasutus, Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove, Eesti Spordikoolituse Arendamise Sihtasutus, Sihtasutus Teaduskeskus AHHA

¹⁰ www.hm.ee (vaadatud 20.04.2005)

Kõigi haldusalasse kuuluvate organisatsioonide puhul on Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesandeks nende tegevuste koordineerimine hariduse ja teaduse efektiivseks toimimiseks. Haldusala asutused moodustavad ministeeriumi olulised sidus- ja koostöörühmad.

2.1.6. Sihtrühm

Haridus- ja Teadusministeeriumil on 12 peamist sihtrühma: õppur; lapsevanem; õpetaja; valdkonna töötaja; valdkonna asutuse juht; valdkonna asutuse omanik; riiklik institutsioon; poliitik; kodanikeühendus ja liit (kolmas sektor); eesti keele kasutaja välismaal; ettevõtte, ettevõtja ja maavalitsus.

Sihtrühmi omakorda saab kitsendada lähtudes ministeeriumi neljast peamisest tegutemisvaldkonnast: haridus, teadus, keel ja noorsootöö.

Käesolev töö keskendub aga imagole ühes kindlas sihtrühmas – õpetajate seas. Järgmisena sellest sihtrühmast ministeeriumi kommunikatsioonistrateegia põhjal lähemalt.

Haridus- ja Teadusministeeriumi kommunikatsioonistrateegia järgi klassifitseeritakse sihtrühma õpetajad vastavalt ministeeriumi neljale tegevusvaldkonnale: haridus, teadus, keel ja noored. Käesolev töö keskendub eelkõige teemavaldkondade “haridus” ja “keeled” õpetajatele. Järgnevalt neist lähemalt:

Hariduses saab õpetajat klassifitseerida järgmiselt: (a) üldhariduskooli õpetaja, (b) lasteaiapedagoog, (c) kutsekooli õpetaja, (d) riigikooli õpetaja, (e) munitsipaalkooli õpetaja, (f) huvikooli õpetaja/ sh vabahariduskooli õpetaja, (g) erakooli õpetaja, (h) kõrgkooli õppejõud, (i)koolitusfirma koolitaja, (j) konsultandid, nõustajad

Õpetaja on õpilase kõrval kõige olulisem isik õppeprotsessis. Õpetaja ootab kvaliteetseks tööks vajalikke tingimusi.

Keele puhul saab õpetajat liigitada kolme rühma: (a) emakeele õpetaja, (b) võõrkeele õpetaja, (c) eesti keele õpetaja muukeelses koolis.

Keeleõpetaja toetab keele õppimist. Keeleõpetaja ootab seadusandluse stabiilsust, õppijate soovi õppida, kvaliteetseks tööks vajalikke tingimusi ning keeleõppe väärtustamist.

Vastavalt sihtrühmale on kindlaks määratud ka kommunikatsiooni eesmärgid. Hariduse ja keele valdkonnas on ministeeriumi kommunikatsioonistrateegia põhjal eesmärgiks see, et motiveeritud ja kvalifitseeritud õpetaja õpetaks kvaliteetselt ja innustaks õppima. Teiseks kommunikatsiooni eesmärgiks on see, et õpetajaamet oleks ühiskonnas tunnustatud ja hinnatud. Tähtsamad märksõnad siinjuures on: töö tasustamine, töötingimused, atesteerimine/koolitus, õppekava, õppevahendid, õpilaste õpitulemused, kooli maine, ühiskonna kujundamine, nõuded keeleõpetajale, keelepraktika.

Kommunikatsioonistrateegia kohaselt on õpetajatele suunatud põhisõnum järgmine:
Haridusministeerium loob teile võimalusi rakendada oma töös professionaalseid oskusi ja tunda tööst rõõmu; ühiskond väärtustab teie tööd töökeskkonna, töötasu, ja ühiskondliku positsiooni läbi; õpetaja on homse ühiskonna kujundaja läbi tänaste õppurite.

Keele valdkonnas on keeleõpetajatele mõeldud põhisõnum järgmine:
Haridusministeerium väärtustab ema- ja võõrkeelte õpetamist ja loob selleks võimalused. Keeleõpetajal on kultuuri tutvustaja, “ukse avaja” roll.

2.2. Objekti kirjeldus teooriast lähtuvalt

Objekti kirjeldus lähtub teooria osas välja toodud Fombruni (1996) (vt ptk 1.5.) joonisest mis näitab, kuidas on omavahel seotud organisatsiooni identiteet, imago ja reputatsioon.

Järgmisena ülevaade Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) identiteedist, nime esitlusest, imagotest ja reputatsioonist Fombruni (1996) joonise järgi.

- *Haridus- ja Teadusministeeriumi identiteet:*

Organisatsiooni identiteet viitab eelkõige sellele, kuidas töötajad tajuvad ja mõistavad seda, “kes me oleme” ja/või “mille eest me seisame” (Albert ja Whetten 1985) [viide: Schultz, Hatch & Larsen, 2000]

Identiteet sisaldub organisatsiooni tegevuspõhimõtetes, visioonis ja missionis. HTM'i missioon on : *“Luua järjepidevalt eeldusi ja tingimusi selleks, et kõigil inimestel oleks võimalus õppida terve elu jooksul”*. Töötajate kui organisatsiooni osa ülesanne olekski tegeleda õppimiseks vajalike eelduste ja tingimuste loomisega. See oleks identiteedi üks osa ideaalis.

HTM-i visioon on *“olla ühiskonnas tunnustatud ning asjatundlik hariduspoliitika eestvedaja”*. Sarnaselt missiooniga, viitab ka visioon ideaalile. Missioonist ja visioonist ei tule otseselt välja see, et kes siis ikka ollakse.

HTM-i kindla identiteedi tekkimist raskendab stabiilsuse puudumine. Sõltutakse vahetuvatest poliitilistest jõududest ning ka kaadrivoolavus on suur. Seega on organisatsiooni töötajate ühiste väärtuste kinnitumine raske.

Imago uurimise seisukohalt on oluline HTM-i kommunikatiivne identiteet. Kommunikatsioonistrateegias on kirjutatud, et kommunikatiivne identiteet on HTM-i *“missioonile, visioonile ja väärtustele vastav, oluliste sihtrühmadega kommunikeerimiseks kasutatav kava.”* Sisuliselt on kommunikatsioonistrateegias öeldud, et kommunikatiivne identiteet on kommunikatsiooni kava.

Võimalikud probleemid:

- a) stabiilsuse puudumine
- b) Sõltuvus poliitilisest jõust
- c) Missiooni ja visiooni liigne idealiseeritus ja otsese identiteedi väljenduse puudumine
- d) Ametnike suhtlusoskus, bürokraatia

- *Nimi:*

Nimi on see, mille järgi organisatsiooni eristatakse teiste omataoliste seast. See peab olema unikaalne ja meeldejääv.

Haridus- ja Teadusministeerium kannab praegust nime alates 1. jaanuarist 2003. Enne seda oli ministeeriumi nimi Haridusministeerium. Nimemuutuse tingis struktuuri ümberkorraldamine, mis omakorda oli seoses ministeeriumi kolimisega Tallinnast Tartusse 1. juulil 2001. Nimemuutusega taheti pöörata senisest enam tähelepanu ka teaduspoliitika juhtimisele. (allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi aastaraamat 2001-2002)

Segadusi on nimega aga ka praegu. Tihtipeale kasutatakse ajakirjanduses ikkagi mõisteid “haridusministeerium” ja “haridusminister”. Seega pole päris ära harjutud sellega, et on tegemist hariduse *ja* teadusega tegeleva asutusega.

Tuleb arvestada aga sellega, et nimemuutus kui selline on väga kulukas projekt ja harjumine uuega võtab aega. Riigiasutustel ei oleks arvatavasti ka võimalik korraldada kalleid ja pikaajalisi kampaaniaid nagu erasektori organisatsioonidel.

Võimalik probleem:

- a) segadus nime kasutuses. Kas haridusministeerium või Haridus- ja Teadusministeerium?

- *Imago:*

On vaieldud selle üle, et kas organisatsioonil on mitu imagot või üks. Igatahes organisatsiooni imago loovad sihtgrupid (Suhtekorralduse käsiraamat: dets 2002). Tulenevalt sihtrühmade paljususest võib organisatsioonil olla mitu imagot.

Haridus- ja Teadusministeeriumi kommunikatsioonistrateegias on kindlaks määratud 12 peamist sihtrühma. Lisaks tuleks arvestada ka nn kaudseid sihtrühmasid ehk teemast huvituvaid isikuid ja organisatsioone.

Oluline on vahet teha imagol ja reputatsioonil. Käesolev töö keskendub kindla sihtrühma imagole Haridus- ja Teadusministeeriumist. Reputatsioon oleks Fombruni (1996) järgi aga erinevates sihtrühmades olevate imagote summa.

Võimalikud probleemid:

- a) imago sihtrühmades pole nii hea, kui võiks ja peaks
- b) sõnumite edastamise raskus. Peamiseks allikaks on ajakirjandus. See on aga nagu “telefonimäng”. Tuleb arvestada kaasneva kommunikatsioonimüraga, mis võib sõnumit mingis osas muuta.
- c) organisatsioonil puudub tagasiside sihtrühmadelt.

- *Reputatsioon:*

Korporatiivset reputatsiooni hoiavad inimesed organisatsiooni seest ja väljast. (Fombrun, 1996). Imago ja reputatsiooni peamiseks erinevuseks on see, et reputatsioon sisaldab nii väliseid kui sisemisi sihtrühmi. Reputatsioon on imagote summa.

Võimalikud probleemid:

- a) stabiilsuse puudumine sõnumites
- b) tagasiside puudumine
- c) puudub ülevaade sellest, missugune on ministeeriumi reputatsioon

Järgmisena on välja toodud teabekorralduse osakonna töötajatega Tarmu Kurmi ja Age Rosenbergiga sügisel 2004 läbi viidud intervjuust (vt Lisa 1) selgunud Haridus- ja Teadusministeeriumi võimalikud probleemid imago, identiteedi ja reputatsiooniga:

1. Organisatsiooni maine ei ole nii kõrge, kui see peaks olema.
2. maine sõltuvus ametkonnast, valitsevast poliitilisest jõust
3. ametnike suhtlusoskus, bürokraatia
4. tagasiside puudumine tehtud ja kavandatavate otsuste kohta
5. ministeerium peaks olema partner, kellele esmajärjekorras liginetakse sooviga arutleda ja saada selgitust
6. positiivseid teemasid kerkib harva üles. Meelde tuleb negatiivsega tavaliselt
7. pikaajalisem tegevuste planeerimine
8. sihtrühmad on muutustest tüdinenud ja tahavad stabiilsust

(allikas: Piret Kaevats "Praktika ülevaade", 2004)

2.3. Hüpotees ja uurimisküsimused

Käesoleva töö eesmärgiks on selgitada, missugune on hetkel Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) imago ühe olulisema sihtgrupi – kooliõpetajate seas. Töö fookuses on Haridus- ja Teadusministeeriumi imago õpetajate seas.

Uuringu tulemusena selgub, missugusena õpetajad Haridus- ja Teadusministeeriumi näevad, kuidas organisatsiooniga kokku puutuvad, millistest kanalitest infot saavad ja millega ministeerium õpetajate arvates tegeleb liiga palju/liiga vähe.

Töö uurimisküsimused on järgmised:

- Kui erinev on ministeeriumi imago meeste/naiste seas?
- Kas imago sõltub ainek, mida õpetaja õpetab?
- Milline on õpetajate poolt tajutud kujutluspilt (imago) Haridus- ja Teadusministeeriumist?
- Millised on olulisemad infokanalid?
- Kuivõrd on õpetajad rahul ministeeriumi tegevusega?
- Kas rohkem mainitakse ministeeriumiga seoses negatiivseid või positiivseid tegevusi?

Töö hüpotees on, et Haridus- ja Teadusministeeriumi imago Tartu kooliõpetajate seas on pigem negatiivne: ministeeriumi nähakse enda tegevusse vähepuutuvana ja kaugena.

3. METOODIKA

Töö raames läbi viidud uuringute puhul on kasutatud peamiselt kvantitatiivset lähenemist. Peeter Vihalemm toob loengukursuse “Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid” jaoks koostatud materjalides (2003, sügis) kvantitatiivse (statistilise) lähenemisviisi põhitugevusena välja andmete võrreldavuse – sama skeemi ja meetodika rakendamine võimaldab anda üldise pildi ja öelda, kuivõrd suur on erinevus või sarnasus olukordade ja inimkoosluste vahel.

Töö allikateks on küsimustikud ja meediaanalüüs.

Küsimustikus on 62 küsimust, mis saab koondada järgmiste teemavaldkondade alla:

- Hinnang Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Tartu Linnavalitsusele semantilise diferentsiaali skaalal
- Milline on HTM-i imago vastaja arvates hetkel
- Informeeritus aktuaalsete teemade kohta
- Infoallikad
- Millega tegeleb HTM liiga palju/ liiga vähe (avatud küsimus)
- Kas ollakse rahul HTM-i ja Tartu Linnavalitsuse tegevusega hariduse valdkonnas
- Kuidas hinnatakse arengut HTM-s, Tartu Linnavalitsuses ja Eestis üldiselt.

Tartu Linnavalitsus ja hinnang Eestis toimuvale üldiselt on küsimustikesse sisse toodud võrreldavuse eesmärgil. Niimoodi saab Haridus- ja Teadusministeeriumi imagot võrrelda mõnes aspektis ka üldiste tendentsidega.

3.1. Haridus- ja Teadusministeeriumi imago uurimise alused

Imago analüüsimisel tuleb uurida erinevaid aspekte. Pole ühest mõõtmistehnikat, mis kirjeldaks imago kõiki külgi. Ülevaatlik imago analüüs koosneb kolmest osast:

- 1) diagnoos (avaliku imago taust, olemused, muutused)
- 2) empiiriline ehk uuringutel põhinev materjal avaliku imago kohta (imago tugevad ja nõrgad küljed)
- 3) tegutsemiskeskonna imago (konkurentide imago, maa imago)

(Suhtekorralduse käsiraamat: sept 2002)

Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) imago uurimus lähtub ülevalpool nimetatud kolmest osast: diagnoos, empiiriline materjal ja tegutsemiskeskonna imago. Järgmisena neist punktidest lähtuvalt Haridus- ja Teadusministeeriumist lähemalt:

1) HTM-i avaliku imago taustast ülevaate saamiseks on kasutatud meediamonitooringut. Valitud on periood, mille sisse jääb küsimustike täitmisele eelnenud, järgnenud aeg ja küsimustike täitmise aeg. Eelduseks on see, et meedias kajastatavad teemad mõjutavad ka küsimustike täitmist ja sisalduvad vastustest. Meediamonitooringu abil saab ülevaate aktuaalsetest teemadest ja hetkeolukorrast (kas HTM-st kirjutatakse pigem negatiivses või positiivses valguses).

Meediamonitooring andis tausta ka küsimustiku jaoks küsimuste tegemisel. Küsimustikku on lisatud aktuaalseid teemasid puudutavad küsimused, semantilise diferentsiaali skaala, hinnanguskaalad ja avatud küsimused.

2) Empiiriline materjal on kogutud sihtrühma poolt täidetud küsimustikest. Küsimustik aitab koguda standardiseeritud andmeid töö teema kohta.

Küsimustik sisaldab kinniseid ja avatud küsimusi. Kasutatud on semantilise diferentsiaali meetodit. Vastajal on võimalik hinnata mitmesuguseid omadusi ka numbriskaaladel, järjestuskaalal. Avatud küsimused seevastu annavad vastajale võimaluse avaldada oma arvamust vabamalt ja pikemalt. Avatud küsimusega kajastavad seda, millega HTM tegeleb vastaja arvates liiga palju või liiga vähe.

3) Tegutsemiskeskonnana on vaadeldav teiste riigiasutuste imago ja maine. HTM-i konkurentidena ühtki asutust käsitleda otseselt ei saa, sest teisi hariduse ja teadusega tegelevaid riigiasutusi ei ole. Samuti pole oluline ka maa imago, sest tegemist on pigem riigisisese asutusega ja selle välispoliitika ei puutu antud teemasse.

3.2. Valim

Töö valimi moodustavad Tartu linna eestikeelse õppega gümnaasiumide õpetajad käesoleval aastal. Valimist jäid välja venekeelse õppega ning era- ja erikoolid.

Valimi moodustavad järgmised 11 Tartu linna kooli:

- Descartes'i Lütseum
- Forseliuse Gümnaasium
- Hugo Treffneri Gümnaasium
- Karlova Gümnaasium
- Kivilinna Gümnaasium
- Kommertsgümnaasium
- Kunstigümnaasium
- Mart Reiniku Gümnaasium
- Miina Härma Gümnaasium
- Raatuse Gümnaasium
- Tamme Gümnaasium

Valimi moodustamisel on võetud arvesse õpetajate eriala ja sugu. Jälgitud on seda, et oleks samaselt reaali- ja humanitaareriala õpetajaid ning et teatava osa valimist moodustaksid mehed.

Mehed ei moodusta valimist 50% sellepärast, et neid töötab koolides õpetajatena vähem. Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) statistikast selgub, et kokku on üldhariduskoolides 15 453 õpetajat ning neist 2229 (ca 14%) on meessoost.

Järgmisena on toodud tabel, mis annab ülevaate vastajate omadustest ja nende osakaalu konkreetsetest tulemustest. Välja on toodud vastava tunnuse esinemine arvuliselt ja sulgudes, missuguse osa moodustas vastav tunnus protsentuaalselt koguvalimist.

Koguvalim - 64 (100%)	
Õpetatav aine	sugu
Matemaatika, informaatika, füüsika, keemia, majandus, kehaline kasvatus, bioloogia - 29 (45%)	Naised – 41 (64%)
Eesti keel, kirjandus, võõrkeeled, ajalugu, kunst - 32 (48%)	Mehed – 23 (36%)
Muu – 3 (7%)	

Tabel 1: “Valim”

3.3 Andmekogumismeetodid

3.3.1. Küsimustikud

Perioodil märts 2005 – aprill 2005 jagati käesoleva töö autori poolt õpetajatele laiali 66 küsimustikku. Igast koolist kuulusid valimisse kuus õpetajat (sh 4 naist ja 2 meest; reaals- ja humanitaarainete õpetajate osakaal võrdeline) Tagasi saadud küsimustike hulk oli 64. Seega saadi tagasi 97% välja jagatud küsimustikest.

Õpetajatega ühenduse saamine ja küsimustike jagamine toimus kolme moodi:

- 1) õppealajuhataja kaudu st küsimused anti tema kätte ja tema jagas need vastavatele õpetajatele
- 2) õpetajaga kontakteerumine e-maili teel
- 3) olles saanud kontakti ühe õpetajaga, võidi paluta tal küsimustikud edasi anda ka teistele.

Küsimustikes on seitse teemagruppi, millest anti ülevaade käesoleva töö 3. peatüki alguses (küsimustik vt Lisa 2). Küsimustike koostamisel oli abiks ja juhendajaks Peeter Vihalemm.

3.3.2. Semantiline diferentsiaal

Semantilise diferentsiaali (SD) meetodi välja töötaja Ch. Osgood kinnitab, et semantiline diferentsiaal mõõdab märgi tähendust. Märgiks võib pidada näiteks organisatsiooni nime, logo või muud elementi, mille näitamise, ütlemise vms abil hakatakse imagot uurima. Assotsiatsioonid, mida samad märgid inimestes esile kutsuvad, erinevad konteksti ja inimese kogemuse poolest. (Suhtekorralduse käsiraamat: sept 2002)

Enamus autoritest on Osgoodi sõnul nõus sellega, et suhtumine on õpitud ja kõhkelmatud. Suhtumisele viidatakse kui “lähenemise või vältimatuse tendentsidele” või kui “meelepärasele või mitte meelepärasele” jne. Samuti arvatakse, et suhtumist saab arvele võtta mõne põhilise biopolaarse skaalaga, millel on olemas neutraalne või null punkt, viidates sellele, et neil mõlemal on suund ja intensiivsus ja pakkudes baasi suhtumise kvantitatiivsetele indeksitele. (Osgood, 1975)

Semantiline diferentsiaal kasutab skaalat, mille äärmised punktid on kindlaks määratud kahe tähenduselt vastupidise omadussõnaga. Skaala keskpunkt on indifferentsus ehk ükskõiksuspunkt. Mida tugevam on assotsiatiivne side hinnatava mõiste ja sellele vastava omadussõnaga, seda lähemale paigutab inimene mõiste skaala ühele otsale. Mõiste asukoht skaalal näitab mõiste tähenduse intensiivsust antud tunnuse järgi. (Suhtekorralduse käsiraamat: sept 2002)

Semantilise diferentsiaali skaalal saab mõõta objekti ja sõnade erinevate konnotatsiooni intensiivsust. Vastaja hindab objekti seitsmepallisel skaalal. Mõõtmise dimensioone on erinevaid, näiteks üldine dimensioon (meeldiv-ebameeldiv, väärtuslik-väärtusetu, tähtis-tähtsusetu, huvitav-igav), eetiline dimensioon (õiglane-ebaõiglane, usaldusväärne-ebausaldusväärne, täpne-ebatäpne), stiilsuse dimensioon (värviline-värvitu, huvitav-igav, raske-kerge), potentsi (võimas-nõrk, tugev-kerge), hinnangu dimensioon (hea-paha, tark-loll), aktiivsuse (aktiivne-passiivne, erutatud-rahulik) ja ärevuse dimensioon (erutav-mitteerutav, kuum-külm). (Newsom, Scott, Turk, 1993)

Semantilise diferentsiaali eelis imago mõõtmisel on tulemuste võrreldavus, mõõtmist on kerge tõestada, uuringu protseduur on standarditud, st jätab isikliku tõlgendamise ruumi väga väikeseks ning võimaldab erinevatel uurijatel sama materjaliga saavutada samu tulemusi. (Suhtekorralduse käsiraamat: sept 2002)

Semantilise diferentsiaali meetodit Haridus- ja Teadusministeeriumi imago mõõtmiseks on kasutatud just sellepärast, et tulemused on võrreldavad ja põhinevad vastaja assotsiatsioonil organisatsiooni ja erinevate sõnade vahel.

Antud töö jaoks kasutatud küsimustikes on 16 sõnapaari, mis kuuluvad üldisesse, eetilisse, potentsi, ärevuse ja hinnangu dimensioonidesse. Oluline osa sõnapaaride valikus on ka küsimustike proovitäitmises. Nimelt jäid lõpp-skaalast välja need sõnapaarid, mis enamike proovitäitjate puhul jäid nulli.

3.3.3. Meediaanalüüs

Meediaanalüüsiks valitud artiklid pärinevad perioodist 22 veebruar 2005 – 22 aprill 2005. Periood on valitud niimoodi, et see kattuks küsimustike jagamise/täitmise ajaga. Sel viisil muutuvad meediaanalüüsi tulemused võrreldavateks küsimustike tulemustega

Artiklid pärinevad ajalehtedest Postimees, Eesti Päevaleht, Maaleht ja Õpetajate Leht. Otsingusõnadena Internetis olevast arhiivist on kasutatud järgmisi sõnu: “õpetaja”, “haridus”, “haridusministeerium”.

Meediaanalüüs eesmärgid on teada saada:

- kui palju kajastatakse ministeeriumi tegevust ajalehtedes
- kas kajastamise üldine tendents on positiivne, negatiivne või neutraalne
- missuguseid teemasid, probleeme kajastatakse.

Tulenevalt eesmärkidest ei ole otstarbekas näiteks kontentanalüüsi kasutamine. Artiklitest on toodud välja erinevad teemas ja tulemused on koondatud vastavalt eesmärkidele.

4. TULEMUSED JA JÄRELDUSED

4.1. Tulemuste esitise moodus ja tegelik valim

Käesolevas peatükis on esitatud ja analüüsitud küsimustikust saadud tulemusi erinevate parameetrite kaupa ja kokkuvõttes. Erinevate küsimuste juures on välja toodud tulemused kokkuvõttes, naised ja mehed eraldi, humanitaar- ning reaalsained eraldi.

Planeeritud valim oli 66 vastajat (100%). Tegelik valim aga on 97% loodetust ehk 64 vastajat.

Tegelikust valimist 23 on mehed ja 41 naised. Reaalsainete õpetajaid oli vastajate seas 29, humanitaare 32 ja muu aine õpetajaid 3.

Tegeliku valimi koosseisu illustreerib järgmine kokkuvõttev tabel:

Kokku 64 vastajat	Naised	Mehed
Kokku	41	23
Reaal ja muu	20	12
Humanitaar	21	11
Muu	3	0

Tabel 2: "Valim: mehed ja naised"

Humanitaarsainete all on käesolevas töös käsitletud järgmisi õppeaineid: eesti keel, kirjandus, võõrkeeled, ajalugu, kunst (küsimustikus variant "62b").

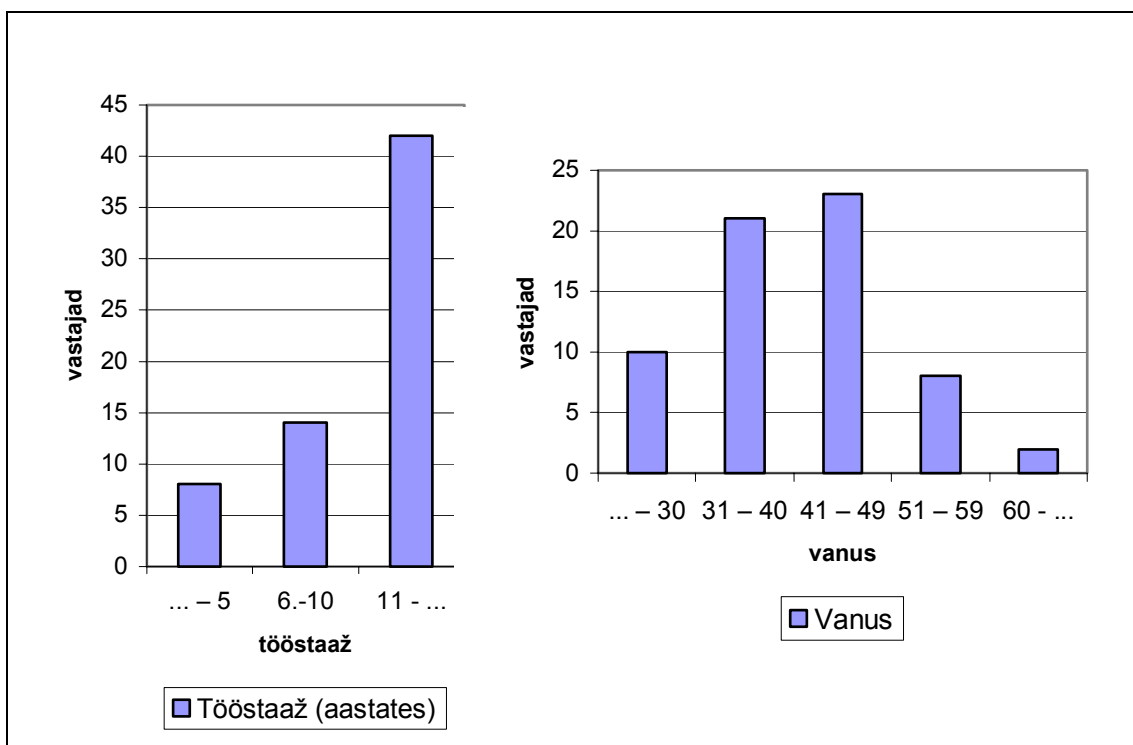
Reaalsainetena aga on käesolevas töös nimetatud matemaatika, informaatika, füüsika, keemia, majandus, kehaline kasvatus, bioloogia (küsimustikus variant "62a"). Lisaks oli küsimustikus ka variant "muu", mis tuli märkida siis, kui õpetatav aine ei olnud kirjas ülalpoolnimetatute seas.

Kuna variandi "muu" märkis kolm naisõpetajat, siis liideti tulemuste analüüsis antud variant sarnasuse alusel reaalsainete tulemustega.

Valimi moodustamisel ei arvestatud vastajate tööstaaži ega vanust. Seega pole need tulemused proportsionaalsed vaid juhuslikud. Küll aga ilmneb, et ülekaalukalt on

vastajaid (42 inimest) 11 kuni rohkema aastase tööstaažiga ning vanuseliselt on kõige rohkem vastajaid (23 inimest) vahemikus 41 kuni 49.

Valimisse kuulunud õpetajate vanusest ja tööstaažist annab ülevaate järgmine tabel:

Tabel 3: "Vastajate koosseis vanuse ja tööstaaži alusel"

Kuna tulemused on esitatud ka õppeainete kaupa, siis on oluline ära märkida ka nende rühmade koosseis.

Reaal ja muude ainete õpetajaid on kokku 32 (sh 12 meest ja 20 naist). Neist 21 õpetajat on tööstaažiga 11 ja rohkem aastat. Vanuseliselt on võrdselt 11 vastajat vahemikus 31- 40 ja 41-49 aastat.

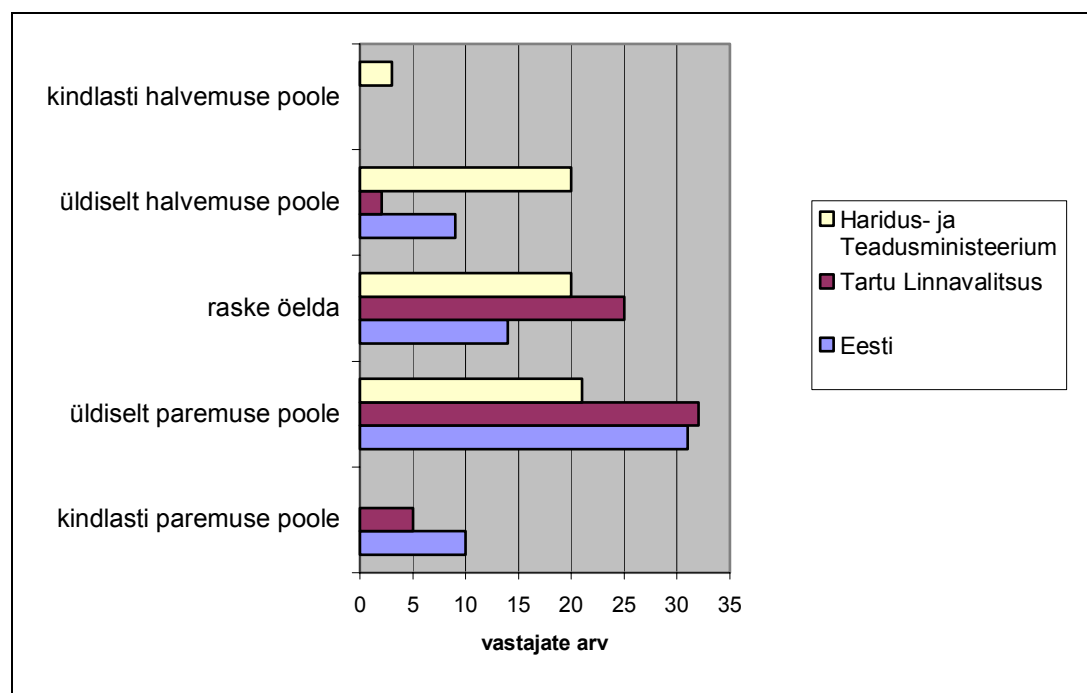
Humanitaaraine õpetajaid kokku on samuti 32 (sh 11 meest ja 21 naist). Neist 21 on tööstaažiga 11 ja rohkem aastat. Kõige rohkem vastajaid (12) oli vanuses 41-49 aastat.

4.2. Tulemused

4.2.1. Asjade areng Eestis, Tartu Linnavalitsuses ning Haridus- ja Teadusministeeriumis üldiselt

Tulemustest ilmnes, et kindlamad ollakse selles, et asjad Tartu Linnavalitsuses (edaspidi *TLV*) ja Eestis üldiselt liiguvad paremuse poole. Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*) suhtes vastajad nii kindlad ei ole. Arvuliselt on tulemused on tulemused samased järgmiste näitajate puhul: asjad HTM-s liiguvad üldiselt halvemuse või üldiselt paremuse poole. Sama palju vastajaid leidsid, et ei oska hinnata HTM-i arengut.

Tulemustest annab ülevaate järgmine joonis:

Joonis 1: “Asjade areng Eestis, Tartu Linnavalitsuses ning Haridus- ja Teadusministeeriumis üldiselt”

Tartu Linnavalitsuse ja asjade arengut üldiselt Eestis ei pidanud ükski vastaja kindlasti halvemuse poole liikuvaks. Seevastu kolm õpetajat leidsid, et Haridus- ja Teadusministeeriumis liiguvad asjad kindlasti halvemuse poole.

Üksi vastaja ei arvanud, et HTM areneb kindlasti paremuse poole. Seevastu arvati seda TLV ja Eesti kohta üldiselt. Seega suhtumine HMT-i on mõnevõrra pessimistlikum.

Arvamuses Eesti ja Tartu Linnavalitsuse arengusse õpetatavate ainete kaupa erinevust ei ole. Nii reaalselt kui ka humanitaarainete ning muude õppeainete õpetajad leidsid ülekaalukalt, et asjad arenevad üldiselt paremuse poole.

Peaaegu 90% meestest leidsid, et asjad Eestis arenevad kindlasti või üldiselt paremuse poole. Naistest arvasid seda pooled. Samas on naised pessimistlikumad kui mehed. 17% naistest leidsid, et asjad Eestis arenevad kindlasti või üldiselt halvemuse poole (vt Lisa 2).

Peaaegu pooled naissoost vastajatest ei osanud hinnata Tartu Linnavalitsuse arengut (vt Lisa 3). Üllatav on see, kui teiste näitajate puhul on naissoost vastajad enamasti pessimistlikumad, siis TLV puhul ilmnes vastupidine tendents. 9% meestest leidsid, et asjad TLV-s arenevad kindlasti või üldiselt halvemuse poole. Naistest ei arvanud seda mitte ükski vastaja.

Siiski üldiselt on mehed hinnangutes positiivsemad kui naised. 70% meestest leidsid, et asjad TLV-s arenevad kindlasti või üldiselt paremuse poole.

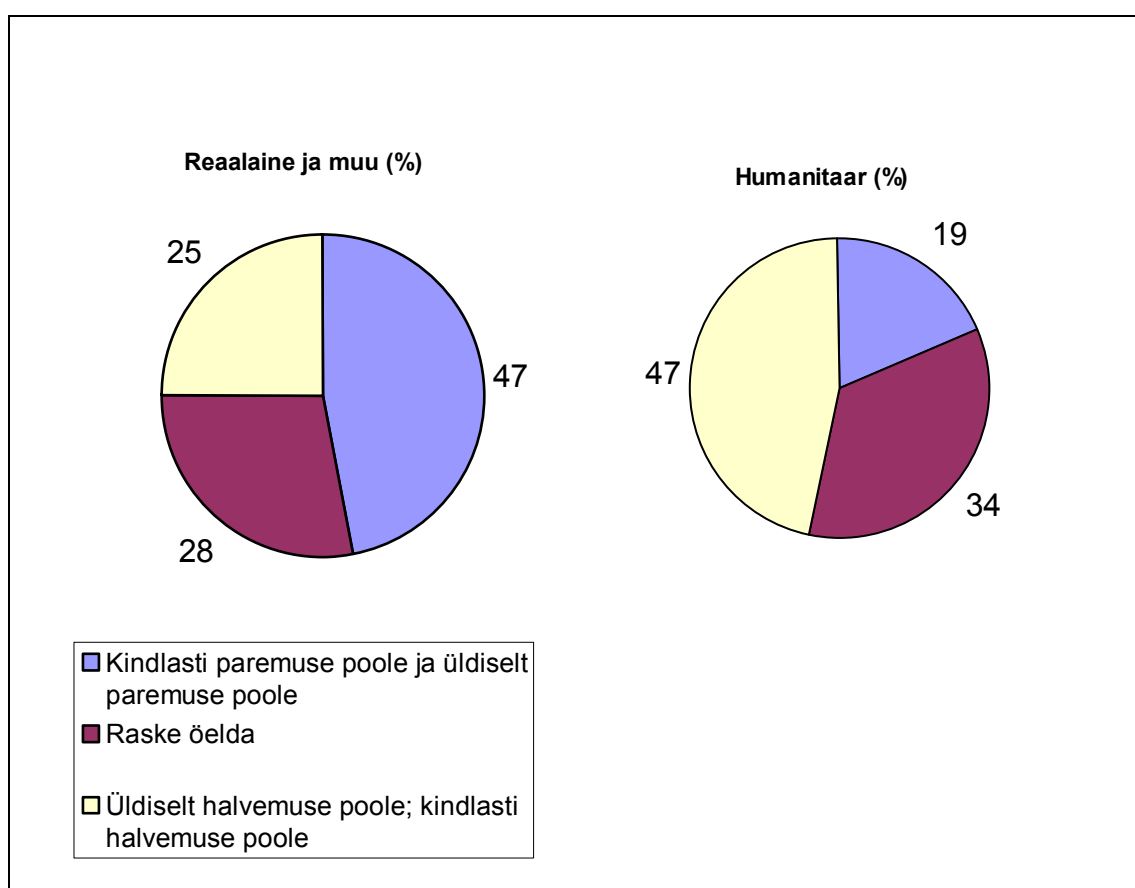
Meeste ja naiste lõikes on suurimaks erinevuseks see, et 49% naistest arvavad, et asjad HTM-s liiguvad kindlasti või üldiselt halvemuse poole. Samas kui meestest arvab seda ainult 13% (vt Lisa 4).

48% meestest leidsid, et asjad HTM-s arenevad kindlasti või üldiselt paremuse poole. Naistest arvab seda 24% vastajatest. Naiste ja meeste arvamused asjade arengust Haridus- ja Teadusministeeriumis on täiesti vastandlikud.

Kui humanitaar- ja reaalaine õpetajate vastused asjade arengu kohta Eestis ja TLV-s üldiselt ei ole väga erinevad, siis HTM-i puhul küll.

Nimelt leidsid 47% reaal ja muude ainete õpetajatest, et asjad Haridus- ja Teadusministeeriumis liiguvad kindlasti või üldiselt paremuse poole. Sama palju ehk 47% humanitaarainete õpetajatest leidsid aga, et asjad HTM-s liiguvad kindlasti või üldiselt halvemuse poole.

Seda tendentsi illustreerib ka joonis 2:

Joonis 2: "Hinnang asjade arengule Haridus- ja Teadusministeeriumis (õppeainete kaupa)"

Umbes samasugune vastuolu nagu reaalaine ja humanitaaride õpetajate tulemuste vahel on üldiselt, ilmneb ka meeste ja naiste lõikes.

Naissoost humanitaarainete õpetajatest leidsid 62% vastajatest, et asjad HTM-s liiguvad üldiselt või kindlasti halvemuse poole. Meessoost vastajatest arvas seda 18%.

Kui naissoost humanitaarõpetajatest 19% ei osanud HTM-i arengut hinnata, siis meestest ei osanud seda teha üle poole ehk 64%.

Mees- ja naissoost reaalinete õpetajate vaheline suurim erinevus seisnes selles, et 75% meessoost vastajatest hindasid HTM-i arenevat kindlasti ja üldiselt paremuse poole. Naistest arvasid seda poole vähem ehk 30% vastajatest.

4.2.2. Rahulolu Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tartu Linnavalitsuse tegevusega hariduse valdkonnas

Tulemusi hinnati skaalal “väga rahul – pigem rahul – raske öelda – pigem ei ole rahul – ei ole üldse rahul”.

Vastajatest 25 ei osanud rahulolu Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusega hariduse valdkonnas hinnata. 24 vastajat aga leidsid, et nad pigem ei ole rahul HTM-i tegevusega.

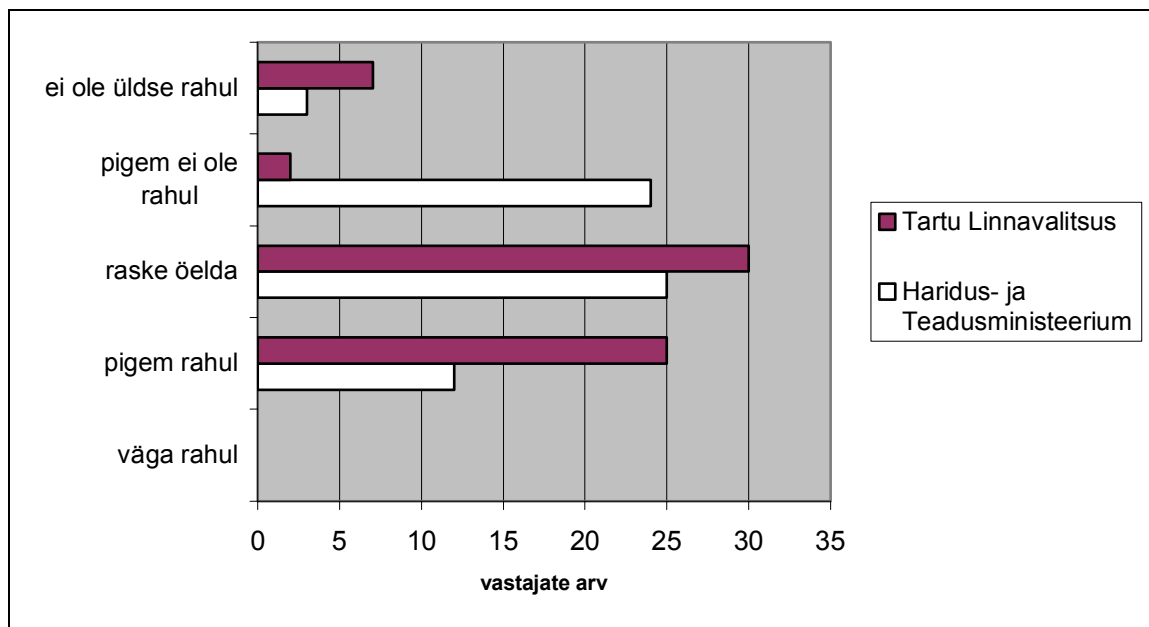
30 vastajat ei osanud hinnata Tartu Linnavalitsuse tegevust hariduse valdkonnas ning 25 vastajat leidsid, et nad on pigem rahul.

Kõige vastuolulisemad on hinnangud Tartu Linnavalitsuse tegevusele hariduse valdkonnas. Võrreldes Haridus- ja Teadusministeeriumiga, ei olda üldse rahul Tartu Linnavalitsuse tegevusega; samas on rohkem kui Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusega hariduse valdkonnas pigem rahul rohkem vastajaid.

Kindlalt aga pigem ei olda rahul Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusega hariduse valdkonnas.

Väga rahul HTM-i ja/või TLV tegevusega hariduse valdkonnas ei olnud mitte ükski 64st vastajast.

Ülevaate tulemustest annab järgmine joonis. Tulemused on esitatud vastavat tunnust maininud vastajate kaupa.

Joonis 3: “Hinnang Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tartu Linnavalitsuse tegevusele hariduse valdkonnas”

Õpetatavate ainete kaupa oli suurimaks erinevuseks see, et ükski reaali ja muu aine õpetaja ei märkinud varianti, et nad pole üldse rahul Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusega hariduse valdkonnas. Küll aga valisid selle variandi kolm humanitaaraine õpetajat.

Samamoodi märkis ennast Tartu Linnavalitsuse tegevusega hariduse valdkonnas üldse mitte rahulolevaks rohkem humanitaaraine õpetajaid. Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tartu Linnavalitsuse tegevusega pigem rahul olevaks märkisid ennast rohkem reaali ja muude erialade õpetajad.

Selgub, et humanitaarainete õpetajad hindavad instantside tegevust hariduse valdkonnas pessimistlikumalt kui teised.

Meessoost vastajatest 12 leidsid, et nad ei oska hinnata Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevust hariduse valdkonnas. Kuus õpetajat leidsid, et nad pigem ei ole rahul. Viis vastajat seevastu märkisid end pigem rahul olevaks HTM-i tegevusega.

Naissoost õpetajatest 18 leidsid, et nad pigem ei ole rahul Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusega hariduse valdkonnas. 13 leidsid selle olevat raskesti hinnatava. Seitse õpetajat pidasid ennast pigem rahul olevaks HTM-i tegevusega ja kolm ei olnud üldse rahul.

Paremaks võrdlemiseks on järgmises tabelis tulemused välja toodud protsentsuaalselt:

Haridus- ja Teadusministeerium	Kokku (%)	Naised (%)	Mehed (%)
Ei ole üldse rahul	5	7	0
Pigem ei ole rahul	38	44	26
Raske öelda	39	32	52
Pigem rahul	18	17	22
Väga rahul	0	0	0

Naistest 7% vastasid, et nad ei ole üldse rahul HTM-i tegevusega hariduse valdkonnas. Samas ei maininud seda varianti mitte ükski meessoost vastaja. Ka vastas rohkem naisi kui mehi, et nad pigem ei ole rahul HTM-i tegevusega hariduse valdkonnas.

52% meestest ei osanud aga kuidagi hinnata HTM-i tegevust. Oluline on veel ka see, et küll napilt, aga siiski on rohkem mehi pigem rahul HTM-i tegevusega kui naisi.

Tartu Linnavalitsuse tegevust hariduse valdkonnas ei osanud hinnata 10 meesõpetajat. Pigem rahulolevaks pidasid ennast seitse meessoost vastajat. Üldse rahul Tartu Linnavalitsuse tegevusega ei olnud neli õpetajat. Samas kui HTM-i tegevusega üldse mitte rahul olevaks ei märkinud ennast mitte ükski meessoost vastaja.

Tartu Linnavalitsuse tegevust hariduse valdkonnas ei osanud hinnata 20 naisõpetajat. Pigem rahulolevaks pidasid ennast 18 naissoost vastajat. Üldse rahul Tartu Linnavalitsuse tegevusega ei olnud kolm õpetajat

Protsentuaalselt annab meeste ja naiste vastustest Tartu Linnavalitsuse kohta ülevaate järgmine tabel:

Tartu Linnavalitsus	Kokku (%)	Naised (%)	Mehed (%)
Ei ole üldse rahul	11	7	17
Pigem ei ole rahul	3	0	9
Raske öelda	47	49	43
Pigem rahul	39	44	31
Väga rahul	0	0	0

Kui Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusega ei olnud rahul rohke naisi, siis Tartu Linnavalitsuse puhul ilmneb vastupidine tendents. 17% meestest ei ole üldse rahul TLV tegevusega hariduse valdkonnas. Tekib vastuolu semantilise diferentsiaali skaala tulemustega. Nimelt oli semantilise diferentsiaali skaala tulemuste põhjal TLV imago tunduvalt parem kui HTM-i oma. Samas ei ole TLV tegevusega hariduse valdkonnas rahul rohkem vastajaid kui HTM-i puhul

9% meestest leidsid, et nad ei ole pigem rahul TLV tegevusega hariduse valdkonnas. Samas kui seda ei arvanud mitte ükski naisvastajatest.

Tartu Linnavalitsuse tegevusega hariduse valdkonnas pigem rahuolevaks pidas end rohkem naissoost vastajaid kui HTM-i puhul. Samas kui HTM-i tegevusega üldiselt pigem ei oldud rahul.

Erinevused on ka naissoost humanitaar- ja reaalainete (sh muude) õpetajate tulemuste vahel. Üldse mitte rahul ei olnud HTM-i ja TLV tegevusega kolm humanitaaraine õpetajat. Reaalaine õpetajad seda vastusevarianti HTM-i ega TLV kohta ei märkinud.

Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusega pigem rahuolevateks märkisid ennast 25% reaalainete õpetajatest. Samal ajal kui humanitaaraine õpetajate seas oli see näitaja 10%.

Meessoost humanitaar- ja reaalainete õpetajate tulemustel üldiselt suurt erinevust ei ole. Kõige suurem erinevus on see, et TLV tegevust ei osanud hinnata 73% humanitaarainete õpetajatest ja ainult 17% reaalainete õpetajatest.

4.2.3. Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tartu Linnavalitsuse imagod

Imago hindamiseks on kasutatud semantilise diferentsiaali meetodit. Vastajatel oli hindamiseks 16 vastandlikku sõnapaari. Miinusmärgiga tulemus tähendab kallet sõnapaari vasakpoolse sõna poole. Järgmisena on toodud kuus¹¹ neutraalsest punktist (nullist) kõige rohkem erinevat sõnapaari:

Haridus- ja Teadusministeerium		Tartu Linnavalitsus	
kasutu-kasulik	0,7	vanamoodne-kaasaegne	1,3
paigalseisev-arenev	0,6	kasutu-kasulik	1,2
üleolev - võrdne	-0,5	paigalseisev-arenev	1,2
võõras- oma	-0,5	jõuetu-jõuline	1
külm – soe	-0,4	aeglane-kiire	0,9
jäik-paindlik	-0,4	suletud-avatud	0,9
kauge-lähedane	-1		

Nullpunktist kõige kaugemal olevad sõnapaarid on Haridus- ja Teadusministeeriumil (edaspidi HTM) ning Tartu Linnavalitsusel (edaspidi TLV) väga erinevad. Sõnad, mis iseloomustavad vastajate arvates mõlemat organisatsiooni päris palju, on *kasulik* ja *arenev*. Siiski tuleb mainida, et TLV puhul on erinevus nullpunktist suurem ja seega omadus tugevam.

Haridus- ja Teadusministeeriumi iseloomustavad positiivsetest sõnadest õpetajate arvates *kasulik*, *arenev*. Negatiivse tähendusega sõnu seevastu on rohkem. Need on järgmised: *kauge*, *üleolev*, *võõras*, *külm* ja *jäik*. Negatiivsete konnotatsioonidega läheb pisut vastuollu see et HTM-i peetakse siiski kasulikuks. Samas võib see vihajata mõningasele bürokratiseerumisele. Hoolimata sellest, et ministeerium on *külm*, *võõras* ja *üleolev*, peetakse teda siiski vajalikuks.

¹¹ Kuna HTM-i puhul on kaks ühesuguse keskmise väärtusega sõnapaari, siis on HTM-i puhul välja toodud seitse omadust.

Tartu Linnavalitsust iseloomustavad sõnad erinevad nullpunktist rohkem kui HTM-i puhul. Samuti on eranditult tegemist positiivsete tulemustega. TLV-d peetakse *kaasaegseks, kasulikuks, arenevaks, jõuliseks, kiireks ja avatuks*.

Ka naiste ja meeste tulemuste lõikes on keskmisest erinevad sõnapaarid mõnevõrra teistsugused (vt Lisa 6) Näiteks ei ole kasutu-kasulik HTM-i iseloomustavatest sõnapaaridest naiste puhul üldse kuue seas. Samas kui meestel on see nullpunktist kõige kaugemal asuv näitaja. Teised sõnapaarid, millega naised HTM-i iseloomustavad, kajastuvad ka kokkuvõttes tabelis. Mehed on aga hinnanud HTM-i ka *sõbralikuks, koondunuks ja õiglaseks*. Seega sõnad, milledega naised ja mehed HTM-i iseloomustavad, on varieeruvad.

Tartu Linnavalitsuse iseloomustus meeste ja naiste lõikes pole oluliselt erinev. Kõik iseloomustavad sõnad jäävad positiivsesse skaalalõiku. Nii mees- kui naisvastajad on TLV iseloomustuses välja toonud kuue nullpunktist kõige kaugemal asuvad sõnad. Erinevused seisnevad aga selles, et naised peavad TLV-d *omaks*, mehed aga *rikkaks* ja *soojaks*.

Erinevus HTM-i ja TLV vahel on ka teiste sõnapaaride juures. Tartu Linnavalitsuse puhul erinevad peaaegu kõik tulemused neutraalsest rohkem kui HTM-i puhul. Seega konnotatsioonid TLV suhtes on kindlamad ja ühtsemad (vt Lisa 7). HTM-i puhul on skaala varieeruvus suurem (vt Lisa 8).

TLV-l jäävad kõik tulemused positiivsesse skaalasse. HTM-i puhul aga paiknevad 37% tulemustest negatiivsel skaalal.

Negatiivsetest sõnadest seostuvad vastajatele Haridus- ja Teadusministeeriga *võõras, ebakindel, jäik, kaugel, üleolev, külm*. Seisukohta ei ole järgmiste sõnapaaride puhul: *vaene-rikas, aeglane-kiire*.

Mõnevõrra üllatav on see, et HTM-i peetakse *sõbralikuks, avatuks ja õiglaseks*. Tekib vastuolu. Hoolimata sellest, et ministeerium on *võõras* ja *üleolev*, on ta siiski ka *sõbralik*.

Tulemused Haridus- ja Teadusministeeriumi imago kohta on erinevad ka humanitaar- ja reaalainete kaupa (vt Lisa 9). Kuue sõnapaari puhul (16st) on tulemused täitsa vastandlikud. Humanitaaraine õpetajad leiavad, et HTM on *ebasõbralik, jäik, rikas, aeglane, üleolev* ja *ebaõiglane*. Reaalaine õpetajad seevastu hindavad HTM-i *sõbralikuks, paindlikuks, vaeseks, kiireks, võrdseks* ja *õiglaseks*.

Humanitaaraine õpetajad iseloomustavad HTM-i palju negatiivsemalt kui reaalaine õpetajad. Raske on öelda millest selline suur erinevus on tingitud. Igatahes humanitaarainete õpetajate pilt HTM-st on tuntavalt pessimistlikum kui reaalainete õpetajatel.

Ka naiste ja meeste arvamused HTM-st on kohati vastandlikud (vt Lisa 5). Naised hindavad HTM-i *ebasõbralikuks, jäigaks* ja *vaeseks*. Samas kui meessoost vastajad leidsid, et HTM on *sõbralik, paindlik* ja *rikas*.

Naissoost humanitaar- ja reaalainete õpetajate tulemuste vahel on teatav erinevus (vt Lisa 9). Ühel meelel ollakse selles, et HTM on sõbralik ja kasulik. Negatiivsetest sõnadest kasutavad HTM-i iseloomustamiseks nii humanitaar- kui reaalainete õpetajad järgmisi: *võõras, ebakindel, jäik, kaugel, üleolev* ja *külm*. Kusjuures humanitaarainete õpetajate tulemuste keskmine on suurem kui reaalidel st vastav negatiivne omadus on tugevam.

Erinevalt reaalainete õpetajatest leiavad naissoost humanitaarainete õpetajad, et HTM on *vanamoodne* ja *paigalseisev*. Reaalainete õpetajad siis vastavalt leiavad, et HTM on *kaasaegne* ja *arenev*. Ainus sõnapaar, mille puhul humanitaarid on positiivsemalt meelestatud kui reaalid on *suletus* ja *avatus*. Humanitaarid leiavad, et HTM on *avatud* organisatsioon.

Meessoost reaal- ja humanitaarainete õpetajad on eriarvamusel viie HTM-i iseloomustava sõnapaari puhul. Reaalainete õpetajad leiavad, et HTM on *oma, kindel, paindlik, kiire* ja *võrdne*. Humanitaarid seevastu leiavad, et HTM-i sobivad paremini iseloomustama sõnad *võõras, ebakindel, jäik, aeglane* ja *üleolev*.

Samas peavad humanitaarainete õpetajad HTM-i *kasulikumaks*, *sõbralikumaks*, *jõulisemaks* ja *rikkamaks* kui reaalinete õpetajad. Meessoost reaalinete õpetajad peavad aga *arenevamaks*, *avatumaks* ja *õiglasemaks* kui humanitaarid.

Nagu juba öeldud, paiknevad Tartu Linnavalitsust iseloomustatavad sõnad kõik positiivsel skaalal (vt Lisa 7). Lisaks kuuele eelpool väljatoodud sõnale on TLV veel *sõbralik*, *oma*, *kindel*, *paindlik*, *rikas*, *lähedane*, *võrdne*, *õiglane*, *soe* ja *koondunud*. HTM-i iseloomustavad sõnad on paljuski vastupidised. Oluline on just see, et regionaalselt paiknevad nii ministeerium kui linnavalitsus Tartus, aga TLV-d hinnatakse *omaks* ja *lähedaseks*, erinevalt HTM-st. Seega tuleb välja, et läheduse ja omaks või võõraks pidamise juures ei oma tähtsust regionaalsus.

Hinnangutes Tartu Linnavalitsusele nii suurt erinevust humanitaaride ja reaalinete vahel ei olnud kui Haridus- ja Teadusministeeriumi puhul. Kõik tulemused jäid skaala positiivsesse osasse. Küll aga hindasid reaalinete õpetajad Tartu Linnavalitsuse mõnevõrra *sõbralikumaks*, *avatumaks* ja *jõulisemaks*. Samas kui humanitaarid hindasid Tartu Linnavalitsuse *rikkamaks* ja *kaasaegsemaks* kui reaaline õpetajad.

Ka meeste ja naiste lõikes ei olnud TLV puhul vastandlikke tulemusi (vt Lisa 8). Küll aga on märgatav see, et mehed on mõnevõrra positiivsemad. Näiteks leiavad mehed rohkem kui naised, et TLV on *kaasaegne*, *jõuline*, *kasulik*, *rikas*, *lähedane*, *arenev*, *õiglane*, *soe* ja *avatud*. Naised aga hindavad TLV-d *sõbralikumaks*, *paindlikumaks* ja *omamaks* kui mehed.

Tartu Linnavalitsuse puhul naissoost reaali- ja humanitaarainete õpetajatel erinevaid arusaamasid ei ole. Tulemused kõigi sõnapaaride puhul on suhteliselt võrdelised ja keskmisest mitte palju erinevad.

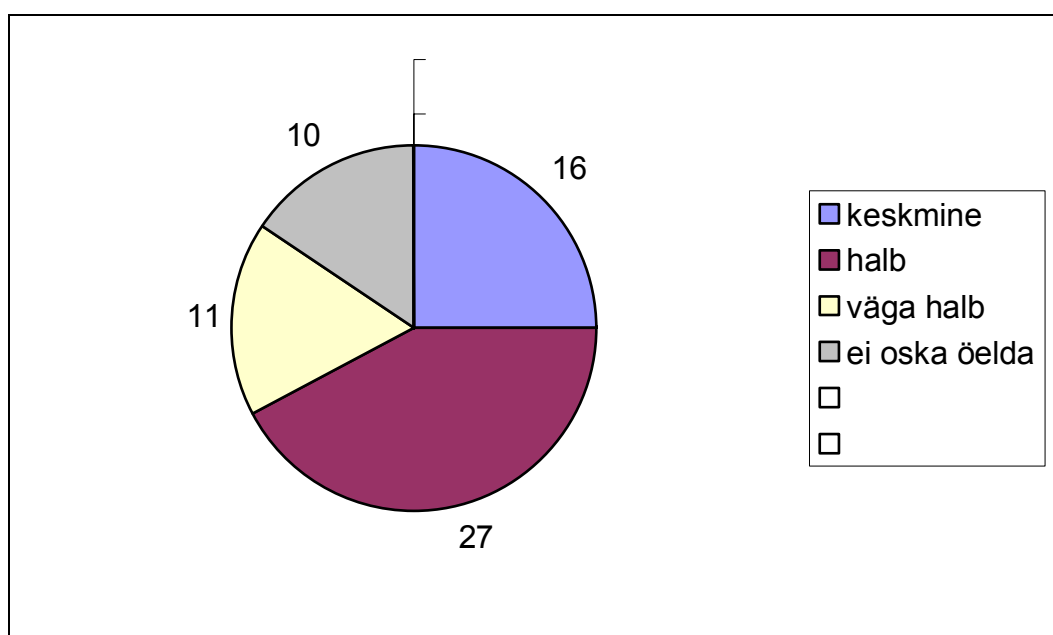
Meessoost õpetajate lõikes on aga erinevus TLV-d iseloomustavates sõnades. Humanitaarid leiavad, et TLV on *jäik* ja *võõras*. Reaalid arvavad aga vastupidi. Ka peavad reaalinete õpetajad TLV-d tunduvalt *avatumaks* ja *sõbralikumaks* kui humanitaarid. Teiste sõnapaaride puhul nii suurt erinevust õppeainete kaupa ei ole.

4.2.4. Haridus- ja Teadusministeeriumi imago

Vastajad hindasid viiepallisel skaalal seda, missugune on Haridus- ja Teadusministeeriumi imago õpetajate seas praegu. Keskmiseks tulemuseks oli meeste ja naiste seas 3,5 ehk variantide halb ja väga halb vahel.

Kõige enam vastajaid (27) pidasid ministeeriumi imagot halvaks. 16 vastajat pidasid ministeeriumi mainet keskmiseks ja 11 väga halvaks. Ministeeriumi imagot ei osanud hinnata kümme vastajat. Väga heaks ei pidanud ministeeriumi mainet aga mitte ükski vastajatest.

Vastuste jaotumisest annab ülevaate järgmine joonis:

Joonis 4: "Haridus- ja Teadusministeeriumi imago (vastajate arvuga)"

Reaal ja muu õppeaine ning humanitaaraine õpetajate hinnangutes erilist vahet ei olnud. Reaal ja muu õppeaine õpetajate keskmine tulemus HTM-i imagole oli "3" ehk "halb". Humanitaaraine õpetajate keskmine hinnang oli aga "3,4" ehk "halva" ja "väga halva" vahel. Ilmneb, et humanitaarainete õpetajad on hinnangutes negatiivsemad kui reaal ja muude ainete õpetajad.

Meeste ja naiste lõikes oli peamiseks erinevuseks see, et mitte ükski meessoost vastaja ei hinnanud HTM-i imagot väga halvaks. Küll aga tegid seda 27% naistest. Samuti ei osanud 26% meestest HTM-i imagole hinnangut anda. Naistest ei osanud HTM-i imagot hinnata 10% vastajatest.

Tulemustest protsentuaalselt annab ülevaate järgmine tabel:

	Naised (%)	Mehed (%)
Väga hea	0	0
Keskmine	24	26
Halb	39	48
Väga halb	27	0
Ei oska öelda	10	26

Naissoost humanitaar- ja reaalainete õpetajate vahel oli suurimaks erinevuseks see, et 55% reaali ja muu aine õpetajat pidasid HTM-i mainet keskmiseks. Samal ajal kui humanitaarainete õpetajatest pidas mainet keskmiseks 24% vastajatest.

Meessoost humanitaar- ja reaalainete õpetajate vastuste vahel polnud mingisugust erinevust.

4.2.5. Informeeritus

Õpetajad hindasid skaalal “piisavalt - üldiselt piisavalt - ebapiisavalt” oma informeeritust erinevatel tööga seotud teemadel. Keskmise hinne arvutamisel võrdustati skaalal olevad sõnad “piisavalt” numbriga “1”, “üldiselt piisavalt” numbriga “2” ja “ebapiisavalt” - “3”. Seega mida suurem keskmine hinne, seda väiksem informeeritus antud teemal.

Tulemustest üldiselt annab ülevaate järgmine tabel:

Teema	Keskmine hinne
Poiste ja tüdrukute jagamine eraldi klassidesse	2,5
Era- ja munitsipaalkoolide rahastamine	2,4
Hindamissüsteemi muudatused	2,3
Programm "21. sajandi kool"	2,2
Haridus- ja koolikorralduslikud muudatused	2,2
Kavandatavad muudatused	2,2
Sisseastumiskatsete kaotamine	2,1
Lõpueksami tingimused, muudatused	2

Kõige vähem ollakse informeeritud poistele ja tüdrukutele eraldi klassidesse paigutamise kavast ning era- ja munitsipaalkoolide rahastamisest.

Üldiselt piisavalt ollakse aga informeeritud lõpueksamite tingimustest ja sisseastumiskatsete kaotamise plaanist.

Järgmisena tulemused informeerituse tasemete kaupa:

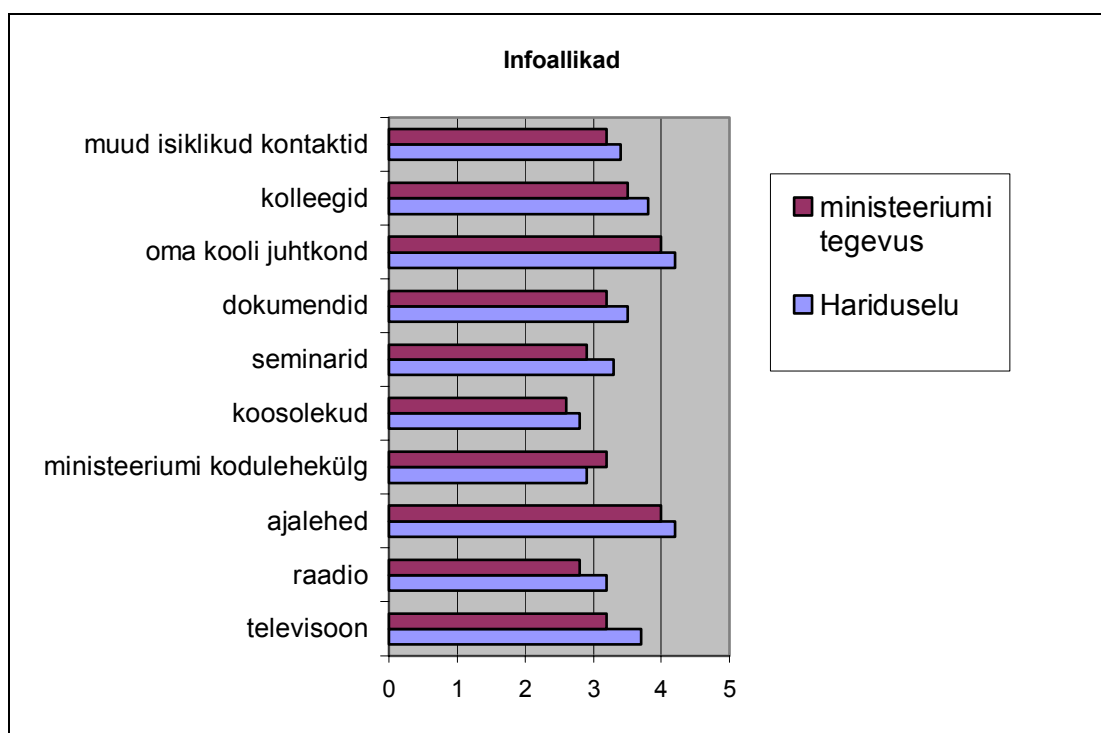
- Teemade kaupa pidas kõige rohkem õpetajaid (15) ennast olevat informeeritud piisavalt haridus- ja koolikorralduslike muudatuste kohta. 12 õpetajat pidasid end piisavalt informeerituks lõpueksamite tingimuste ja muudatuste kohta.
- Üldiselt piisavalt pidas end informeerituks 36 õpetajat lõpueksamite tingimuste ja muudatuste kohta. Sisseastumiskatsete kaotamise plaaniga pidas end üldiselt piisavalt informeerituks olevat 35 vastajat.
- Era- ja munitsipaalkoolide rahastamise kohta pidas end ebapiisavalt informeerituks 36 õpetajat. Poistele ja tüdrukutele eraldi klasside loomisest pidas end ebapiisavalt informeerituks 35 vastajat.

Reaal-, humanitaarainete ja muude õppeainete õpetajate informeerituses erinevatel teemadel keskmisest erinevaid tulemusi ei olnud.

Meeste ja naiste lõikes oli suuremaks erinevuseks see, et mehed hindasid end väheinformeerituks lõpueksamite tingimuste ja muudatuste kohta. Meeste ja naiste kokkuvõttes oli aga informeeritus sellel teemal kõige parem.

4.2.6. Infoallikad

Selles küsimusteblokis pidi vastajad viiepallisel skaalal hindama, kui olulised on mingid infoallikad saamaks infot hariduselu kohta tervikuna ja ministeeriumi tegevuse kohta.

Joonis 5: "Infoallikad"

Infoallikaid ministeeriumi tegevuses ja hariduseluga üldiselt kursis olemiseks vastajate kaupa illustreerib joonis 5

Ministeeriumi tegevuse kohta info saamiseks on kõige olulisemad allikad oma kooli juhtkond (4)¹², ajalehed (4) ja kolleegid (3,5). Vähemolulisemad infoallikad ministeeriumi tegevustega kursis olemisel on koosolekud (2,6) ja raadio (2,8).

Hariduseluga tervikuna kursis olemiseks on olulised infoallikad ka ajalehed (4,2), oma kooli juhtkond (4,2) ja kolleegid (3,8). Vähemolulisemad infoallikad seevastu on koosolekud (2,8) ja ministeeriumi kodulehekülg (2,9).

¹² Sulgudes on toodud keskmise tulemuse väärtus viiepallisel skaalal

Ilmneb tendents, et hariduselu kohta üldiselt info saamisel on infoallikatel suurem tähtsus kui ministeeriumi tegevuse puhul. Siiski näiteks ministeeriumi tegevuse juures on ministeeriumi enda kodulehekülge olulisemaks infoallikaks kui hariduselu teemal.

Oma kooli juhtkond ja ajalehed olid kõige olulisemateks infoallikateks ka humanitaar, reaal ja muu õppeainete õpetajate jaoks. Seega õpetatava ainete kaupa erinevusi infoallikate olulisuses ei olnud.

Küll aga ilmnes tendents, et reaal ja muu eriala õpetajatele olid kõik infoallikad olulisemad kui humanitaaraine õpetajatele.

Meeste ja naiste lõikes tulemustes suuri erinevusi ei olnud. Küll aga võib välja tuua selle, et üldistes tulemustes (mehed ja naised kokku) ei olnud televisiooni tähtsus infoallikana nii suur nagu meessoost humanitaar- ja reaalainete õpetajatel. Meessoost humanitaarainete õpetajatel oli televisioon isegi kõige olulisemaks infoallikaks.

Naissoost õpetajatele on ministeeriumi tegevuse kohta info saamiseks kõige olulisemad allikad oma kooli juhtkond (4)¹³, ajalehed (3,9), kolleegid (3,5) ja dokumendid (3,5). Vähemoluline infoallikas ministeeriumi tegevustega kursis olemisel on raadio (2,6). Televisioon, koosolekud ja ministeeriumi kodulehekülge on mõnevõrra olulised infoallikad.

Hariduseluga tervikuna kursis olemiseks on olulisemad infoallikad samuti ajalehed (4,2), oma kooli juhtkond (4,2) ja kolleegid (4). Vähemoluline infoallikas seevastu on raadio (2,9). Mõnevõrra olulisteks infoallikateks on ministeeriumi kodulehekülge ja koosolekud.

Naissoost humanitaar- ja reaalainete õpetajate tulemustes olulisi erinevusi ei olnud. Tulemused on samased naissoost õpetajate kohta kokkuvõttes kehtivatega.

Meesoost humanitaar- ja reaalainete õpetajate jaoks on infoallikad erineva tähtsusega. Reaalainete õpetajate jaoks on hariduseluga üldiselt kursis olemiseks olulisteks

¹³ Sulgudes on toodud keskmise tulemuse väärtus viiepallisel skaalal

infoallikateks oma kooli juhtkond (4,7¹⁴), ajalehed (4,5), televisioon (4,2) ja kolleegid (4,2). Vähemolulised allikad on dokumendid (2,3).

Meessoost humanitaarainete õpetajatele on kõige olulisemad infoallikad hariduseluga kursis olemiseks televisioon (4) ja ajalehed (3,9). Vähemolulised on aga koosolekud (1,6).

Üldistes tulemustes (mehed ja naised kokku) ei olnud televisiooni tähtsus infoallikana nii suur nagu meessoost humanitaar- ja reaalainete õpetajatel. Üllatav on just see, et meessoost humanitaarainete õpetajatel on televisioon kõige olulisemaks infoallikaks

4.2.7. Avatud küsimused

Õpetajad said avatud küsimuste juures välja tuua, millega tegeleb Haridus- ja Teadusministeerium nende arvates liiga palju/ liiga vähe.

Vastused põimuvad paljuski omavahel selles osas, millega ministeerium tegeleb liiga palju või liiga vähe. Mitmestest vastustest tuuakse välja omadused, mis võivad kuuluda nii selle alla, millega tegeleb ministeerium liiga palju või liiga vähe ja vastupidi. Samuti mainisid vastajad paljusid erinevaid tegevusi. Ühtsus vastustes peaaegu puudub.

Meedianalüüsi ja avatud küsimuste analüüsiks on kasutatud samast teemajaotust. Kokku on erinevaid teemasid 25 (vt Lisa 11).

Küsimusele, millega Haridus- ja Teadusministeerium liiga vähe tegeleb, vastasid 36 õpetajat. Aktiivsemad olid naissoost õpetajad. Tulemuste kokkuvõtte juures tuleb arvestada ka sellega, et ühes vastuses võisid olla loetletud mitmed erinevad probleemid.

¹⁴ Keskmine tulemus

Vastustest tuleb välja see, et õpetajate arvates tegeleb Haridus- ja Teadusministeerium liiga vähe (vt ka Lisa 11):

a) õppekavade korrastamisega (8 vastajat)

Näited vastustest: *Õppekavad on lastele liiga rasked; .../-/... ainekavad käivad hobusele ka üle jõu; õppekava sisuga (liiga ülepaisutatud)*

b) hindamissüsteemi parandamisega (5 vastajat)

Näited vastustest: *hindamissüsteem tuleks läbi vaadata ja teha muutusi; liiga vähe tegeldakse ka hindamissüsteemiga – või õieti läheb see üha (nõmedamaks) mõistusevastasemaks; hindamissüsteem on vale (ristid tuleb kaotada)*

c) õppetööks vajalike tingimuste loomisega (5 vastajat)

Näited vastustest: (HTM tegeleb liiga vähe – toim.) *Uue mööbli ostmiseks toetuste andmisega. Keemia, füüsika, tööõpetuse ja kehalise kasvatuse tundide läbiviimiseks kaasaegsel tasemel õppevahendite muretsemisega/tellimisega jne; Õpilasele soodsa ja elementaarse õpikeskkonna loomine*

d) õpetajatöö maine tõstmise ja õpetaja kaitsega (5 vastajat)

Näited vastustest: *Õpetaja maine ja palga ning töötingimuste paremaks muutmine; Õpetaja kaitse (bürokratia jm eest),*

e) õppetöö metoodilise poolega (5 vastajat)

Näited vastustest: *Õpetaja varustamine ainealase ja metoodilise (süsteemaatilise) materjaliga; õpetajale vajalike metoodiliste materjalidega koostamisega*

Teiste teemadena toodi veel välja erinevad õpilastega seotud probleemid, sisseastumiskatsed ja õpetajate palgad.

Illustreerivad näited (kalkkiri lisatud, muidu kirja pilt muutmata):

- *Mulle tundub, et pole üheselt selge 1. klassi pürgijate katsete kaotamise põhimõtted. Samas on selle probleemiga tegeldud liiga palju. Arvan, et on tegeldud vähe lapse (sotsiaalse) küpsuse määramisega kooli minekuks. Kolmnurgas kool(õpet)-õpilane-lapsevanem on vähe tähelepanu lapsevanemale. Nt lapsevanema koolitus?! Ka vastutus.*
 - *Õpetaja varustamine ainealase ja metoodilise (süsteemaatilise) materjaliga. **Vaimsusele orienteeritud** hariduskontseptsiooni väljatöötamine.*
- !!! Konflikt ideaalis isiksusekeskse ja tegelikkuses ainekeskse (ühtsele kontrollile orienteeritud) Eesti kooli vahel.*

- *Tundub, et HTM on jäänud tänapäeva tõlisest koolielust liiga kaugele. Jääb mulje, et mõningad otsused tehakse selleks, et keegi peab laua taga oma palga välja teenima. N: puudulik-kasin... milleks???*
- *(1) Sellega, et ainekavad käivad hobusele ka üle jõu. Olemasolevate ainetundidega pole võimalik ära õpetada kõike, mida nõutakse – pealegi rakendades kaasaegseid õppemeetodeid. Tundub, et õpetajatelt ja õpilastelt oodatakse mingit imet. (2) liiga vähe tegeldakse ka hindamissüsteemiga – või õieti läheb see üha (nõmedamaks) mõistusevastasemaks.*
- *(1) ÕPPEKAVAD (maht) (2) ÕPETAJATE KOOLITUS (praegu ajavad suvalised firmad suvalist juttu, kasu minimaalne) (3) KINDLASTI LUUA METOODILINE KESKUS, mis/kes valmistaks abimaterjale põhjendaks teaduslikel alustel koolikorralduses tehtavaid muudatusi.*

Iseloomulik on vastustele see, et tuuakse välja mitu erinevat probleemi. Mitmed õpetajad mainisid ka erinevaid lastevanemate ja õpilastega seotud probleeme. Näiteks, et tuleks tegeleda ka lastevanemate koolitusega ja laste koolikoti raskuse reguleerimisega.

Sugugi mitte kõik õpetajad ei toonud välja vaid konkreetselt nende tööd puudutavaid probleeme. Vaid ka õpilase seisukohalt. Näiteks, et õppekavad on õpilastele liiga rasked, haridustaseme kvaliteet on halb jne.

Üks õpetaja tõi välja ka selle, et ta sooviks, et tema “*õppeaine esindaja ministeeriumis oleks rohkem kättesaadav ja rea õpetajad saaksid omi mõtteid (arenguid) läbi tema ellu viia*”.

Pigem rohkem toodi siiski välja õpetaja tööd, töökorraldust otseselt või kaudselt puudutavaid probleeme. Näiteks õpetajatöö metoodiline pool, õppetingimused, paberimajanduse liiga suur hulk jne.

Küsimusele, millega Haridus- ja Teadusministeerium liiga palju tegeleb, vastasid 24 õpetajat. Aktiivsemad olid jällegi naissoost õpetajad. Tulemuste kokkuvõtte juures tuleb arvestada ka sellega, et ühes vastuses võisid olla loetletud mitmed erinevad probleemid. Ka oli välja toodud rohkem erinevaid omadusi kui küsimuse, millega tegeleb HTM liiga palju, puhul.

Liiga palju tegeleb Haridus- ja Teadusministeerium vastahate arvates järgmiste teemavaldkondadega (vt ka Lisa 11):

a) vastuvõtukatsete kaotamise/reguleerimisega (5 vastajat)

Näited vastustest: *esimesse klassi pürgijate katsete kaotamisega on palju tegeldud, aga ikkagi pole päris selge, miks need kaotati; algkoolikatsete probleemiga; Eriklassidesse katsetega vastuvõtt – midagi teha pole – see toimis juba vanasti ja miks peaks nüüd teisiti olema.*

b) Hindamissüsteem, -juhend (5 vastajat)

Näited vastustest: “2” – kasin – Milleks?; praegune hindamisjuhend: ristikeste või x-de panek – õpilase teadmisi tuleb hinnata arengus, mitte automatiseeritult; iga liigutust poleks tarvis kirja panna jne;

c) muud teemad (4 vastajat)

Näited vastustest: *tegeldakse “pisiprobleemide- ja terminitega”, vähe aga sisulise poolega (näiteks kuidas vähendada õpetajate “sekretäritööd – paberimajandust”, et jääks rohkem aega õpetamiseks); õpikud peaksid muutuma kergemateks (paber on läikiv, kaaned paksud); Poliitika!*

Teiste teemadena mainiti veel liigset paberimajandust, haridusreformi, kutseharidust, arenguevestluseid, individuaalset õppekava ja mitmesuguseid erinevaid uuendusi.

Illustreerivad näited (kaldkri lisatud, muidu kirjapilt muutmata):

- (HTM tegeleb liiga palju) (1) *õpetajate kontrollimisega ja materdamisega (jääb oodata, millal kõik õpetajad hakkavad end pidama lolliks, saamatuks jne). (2) mingisuguste aruannete väljamõtleemisega. Jääb siisugune mulje, et ministeeriumitöötajad poleks nagu koolis käinud või ei elaks nagu oma hilinevad pahameelt õpetajate vastu välja. Kuidagimoodi on Haridus- ja Teadusministeerium osanud paljudest õpetajatest oma vaenlased teha*

- *Kui kuulataks rohkem tegevdirektorite ja – õpetajate nõuandeid, siis läheks paremini. Miks peame läbi tegema läänemaaailma eksisammud?*
- *liiga palju mõtleb Haridus- ja Teadusministeerium välja igasuguseid reforme*
- *Ei jälgi pidevalt ministeeriumi tegevust sellepärast ei oska ka midagi erilist välja tuua. Tundub, et viimasel ajal tegeldakse “pisiprobleemide- ja terminitega”, vähe aga sisulise poolega (näiteks kuidas vähendada õpetajate “sekretäritööd – paberimajandust”, et kääks rohkem aega õpetamiseks)*
- *uute suundade väljamõtlemisega, mis on osaliselt kirjutatud nende poolt, kes pole päevagi koolis töötanud. Õppekavasid ja haridussüsteeme peaksid ikkagi tegema need, kes asjaga kursis on. Lapsametnik olgu rahul väiksemate liivakastidega.*

Mitmetest vastustest kumab läbi see, et HTM tegeleb liiga palju uuenduste väljamõtlemisega. Näiteks ühest küljest on hindamisjuhenditega liiga palju tegeletud ja reformitud. Samas teisest küljest pole ka praegune hindamissüsteem õpetajaid rahuldav. Just niimoodi põimuvad omavahel see, millega HTM liiga vähe ja liiga palju tegeleb.

Vastustest tuleb välja pessimistlik hoiak HTM-i suhtes. Näiteks leiti, et:

- *Seadusi teevad need, kes õpetamisest ei tea midagi või on kõik meelest läinud,*
- *Tundub, et HTM on jäänud tänapäeva tõlisest koolielust liiga kaugele. Jääb mulje, et mõningad otsused tehakse selleks, et keegi peab laua taga oma palga välja teenima.*
- *Jääb niisugune mulje, et ministeeriumitöötajad poleks nagu koolis käinud või ei elaks nagu oma hilinenud pahameelt õpetajate vastu välja. Kuidagimoodi on Haridus- ja Teadusministeerium osanud paljudest õpetajatest oma vaenlased teha*
- *Õppekavasid ja haridussüsteeme peaksid ikkagi tegema need, kes asjaga kursis on. Lapsametnik olgu rahul väiksemate liivakastidega.*

Paljuski heidetakse HTM-i ametnikele ette elukaugust ja kaugust koolist üldiselt. Samas mainis ainult üks õpetaja, et ta tahaks ise kaasa rääkida ja arutada muudatuste läbiviimist.

Kommentaarina tervele küsimustikule kirjutas üks õpetaja järgmiselt:

“haridusministeeriumi hoiak õpetajaskonnaga suheldes on ühtaegu üleolev ja alavääristav. Võib-olla oleks ka minu hoiakud ministeeriumi suhtes teistsugused, kui nad teisiti suhtleksid ja valdavat osa õpetajatest normaalse intellektiga inimesteks peaksid”.

Just see viimane kommentaar võtab hästi kokku avatud küsimuste sisu. Rohkem toodi välja küsimusi, teemasid ja probleeme, milledega ministeerium liiga vähe tegeleb. Vähem aga vastati sellele, millega ministeerium liiga palju tegeleb.

Enamikest vastustest kumab läbi negatiivne hoiak ja otsene pahameel ministeeriumi ja selle ametnike vastu. Peamiseks pahameele põhjuseks on ministeeriumi ametnike kaugus koolist.

5. MEEDIAANALÜÜS

Meediaanalüüs põhineb perioodi 22. veebruar – 22. aprill 2005 artiklitel ajalehtedes Postimees, Eesti Päevaleht, Maaleht ja Õpetajate Leht. Periood on valitud selle järgi, et selle sisse jääks küsimustike täitmisele eelnenud ja järgnenud aeg ning küsimustike täitmise aeg.

Meediaanalüüsi eesmärk on selgitada välja, palju kajastatakse ministeeriumi ja õpetajate tööd puudutavaid sündmusi ajalehtedes, kas tendents ministeeriumi suhtes on positiivne, negatiivne või neutraalne ning missuguseid teemasid, probleeme ajalehtedes üldse kajastatakse.

Meediaanalüüs on oluline just sellepärast, et infoallikana oli ajaleht tulemuste põhjal kõige olulisem. Samuti võimaldab meedianalüüs tulemusi võrrelda avatud küsimustega. Meediaanalüüsi ja avatud küsimuste kõrvutamise saab välja selgitada, kui palju ühtivad mainitud teemad.

Võrdluseks käesoleva meediaanalüüsiga on kasutatud ka perioodi 28. august – 17. september 2004 artiklite põhjal tehtud kontentanalüüsi (allikas: Piret Kaevats “Praktika ülevaade”) (vt ka Lisa 12).

Artiklite otsingu juures Internetist on märksõnadeks “õpetaja”, “haridus”, “ministeerium”. Õpetajate Lehe juures on valikukriteerium veelgi kitsam. Meediaanalüüsiks on kasutatud neid Õpetajate Lehe artikleid, mis kajastavad haridust ja õpetajate tööd üldisemas plaanis. Välja on jäänud nt konkreetset eriala puudutavad küsimused.

Perioodil 22.02-22.04.2005 ilmus Postimehes, Eesti Päevalehes, Maalehes ja Õpetajate Lehes kokku 62 artiklit:

- a) Postimees – 30 artiklit
- b) Eesti Päevaleht – 11 artiklit
- c) Maaleht – 6 artiklit
- d) Õpetajate Leht – 15 artiklit

Kõige rohkem kajastab hariduse ja õpetajatega üldiselt seotud teemasid ajaleht Postimees. Küllaltki aktiivne on kajastamises ka Maaleht. Peaaegu igas lehenumbris ilmub artikkel, mis kajastab haridusteemasid. Eesti Päevaleht suhtub aga üpriski leigelt ministeeriumi tegevuste kajastamisesse.

Ka praktika ülevaate jaoks tehtud kontentanalüüsist ilmnes tendents, et Postimees on haridusministeeriumi töövaldkondadest huvitatud rohkem kui teised ajalehed.

Ajalehtedes kajastatavad teemad on väga mitmekülgsed. Erinevaid ajalehtedes kajastatavaid teemasid on kokku 19. Populaarseimaks kajastatavaks teemaks on esimese klassi ja põhikoolide vastuvõtukatsed. Seda teemat kajastas 23% artiklitest. Kuus artiklit kajastasid poliitikaga seotud teemasid (nt koalitsioonilepe, valitsuse vaheumine, uus haridusminister), viies artiklis arutleti erinevate õpilasega seotud aspektide üle.

Neljas artiklis kajastati poiste ja tüdrukute eraldi klassidesse paigutamist, haridusreformi, maakoolide ja väikekoolide probleeme ja kooliga üldiselt seonduvaid teemasid.

Enamikes artiklitest ei mainita ministeeriumi. Kajastatakse ainult ministeeriumi töövaldkonda. Samuti on raske määrata suhtumist ministeeriumisse. Suuremas osas on tegemist neutraalsete artiklitega, kus antakse edasi informatsiooni.

Postimehes on kõige populaarsemaks teemaks sisseastumiskatsed, õpilaste probleemid üldiselt (liiga raske koolikott, koolistress jms). Artiklid on sisult pigem informeerivad ja neutraalsed. Ministeeriumi ametniku kommentaari artiklites üldjuhul ei kasutata. Ka ilmub Postimehes arvamused artikleid ja näiteid Soome hariduselt.

Eesti Päevalehes kajastatavates teemades ühtsus puudub. Kõige rohkem artikleid sai liigitada teema “muu” alla. Näiteks kajastati koduklassi loomise ideed, võõrkeele õppimisega seonduvaid probleeme jne. Ministeeriumi ametnike kommentaarid artiklites puudusid. Samuti ei ilmunud arvamused artikleid.

Maalehe artiklid on ministeeriumi suhtes vaenulikumad kui teistes ajalehtedes ilmunud kirjutised. Näiteks kirjutatakse Maalehes, et “*nn haridusreform*” on rajatud “*propagandakärale ja õpetajate hirmutamisele*” (Jaak Allik “Res Publica valitsemise hind”, 21.04.2005, Maaleht). Samuti nimetatakse haridusreformi “*asjatundmatuks*”, sest see toob kaasa “*väikeste maakoolide sulgemise, mõisakoolide müümise ning kaose koolielus*” (Edgar Savisaar “Hooliv ühiskond tunnustab eakat inimest”, 03.03.2005, Maaleht)

Tendentsi, et Maalehe artiklid on negatiivsema tooniga, võib seletada asjaoluga, et selles väljaandes ilmub tunduvalt rohkem arvamuskirjutisi kui teistes ajalehtedes. Seega ilmub rohkem tasakaalustamata artikleid ja arvamuskirjutisi.

Töö seisukohalt on eriti kasulikuks Maalehe korraldatud küsitlus selle kohta, mis tegusid uuel valitusel oodatakse. Selles küsitluses oli välja toodud ka haridus ja sellega seonduvad probleemid, tegevused, millele küsitluse põhjal oodatakse lahendust.

Küsitluse põhjal on rahva nõudmised uuele valitsusele hariduse valdkonnas järgmised:

- jätta alles maakoolid
- teha koolid korda tervikuna, mitte osakaupa
- palgata koolidesse abiõpetajad ja sotsiaalpedagoogid
- lahendada põhikoolist väljalangejate küsimus
- soodustada edasiõppimist kutsekoolides
- hüvitada kulutusi koolitarvetele
- vähendada arvutite ja Interneti käibemaksu
- kaotada kõrgkoolides õppemaks
- jätkata “Tiigrihüppe” programmi
- teha koolides rohkem narkoennetustööd
- lahendada noorte suvise tööhõive küsimus

(allikas: “Rahvas ütleb: Valitsus, hakka lõpuks tööle!”, 31.03.2005, Maaleht)

Arusaadavalt on ka Õpetajate Leht ministeeriumi suhtes negatiivsemalt meelestatud kui näiteks Postimees ja Eesti Päevaleht. Ka selles väljaandes ilmub palju arvamuskirjutisi, mis on kirjutatud tegevate õpetajate poolt. Samas on Õpetajate

Lehes ka ministeeriumi esindajate kommentaare ja arvamused. Seega antakse võimalus oma arvamust avaldada mitte ainult õpetajatele vaid ka ministeeriumile

Populaarseim Õpetajate Lehes kajastatav teema on sisseastumiskatsed, kutsestandardid ja kutse-eetika. Teistes väljaannetes kutsestandardi ja kutse-eetika probleeme ei kajastatud.

Eraldi väärivad välja toomist ka valitsuse vahetumist ja sellega seonduvat haridusministri vahetumist kajastavad artiklid. Nimelt lubas uus haridusminister Mailis Reps viia läbi mõned põhimõttelised muudatused.

Toomas Kohal soovib ajalehes Postimees¹⁵ uuel ministril *“valida realistlikum liikumissuund ja tempo, et kõik pedagoogid saaksid vajadusel vankrile istuda ja otsustamisel rohkem kaasa rääkida. Pole vaja kõlavaid loosungeid ja ülevõimendatud müra, seda jätkub koolis niigi.”*

See iseloomustab hästi ka õpetajate avatud küsimustest saadud vastuseid. Ka nendes sooviti realistlikumat lähenemist ja otsuste tegemist, kaasrääkimist nende poolt, kes on koolis toimuvaga kursis või tegevad.

Ka Mailis Reps¹⁶ leiab oma kirjutises, et hariduselus on olnud liiga palju uut ja rakendamatu. Ta lisab, et *“eriti kurb on see, et lõhkuda on püütud just seda, mis meil hästi on – ähvardatud kõikide õpetajate töölepingud üle vaadata, vaatamata asjaolule, et enamik meie õpetajatest on väga tublid; soovitud on sulgeda süvaõppega koole, rääkimata vajadusest tugevdada koolisüsteemi kõikide õpilaste jaoks vastavalt õpilase võimalustele ja vajadustele”*. Mailis Reps lubab üle vaadata palgatingimused ning toetada õpetajaid nõustamisega. Samuti leiab ta, et õppekavad tuleb korrastada ja vähemalt põhikooli osas tuleks koole varustada tasuta õppematerjalidega.

¹⁵ Toomas Kohal, *Vastukaja: Uus haridusminister võtku rahulik tempo*, 11.04.2005, Postimees

¹⁶ “Haridusminister Mailis Reps lubab korrastada õppekavad”, 19.04.2005, Postimees

JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Käesoleva töö allikateks on küsimustikud ja meediaanalüüs. Oluline sealjuures on semantilise diferentsiaali skaala, mille põhjal selgusid sõnad, mis imgot vastaja arvates kõige paremini iseloomustasid.

Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*) imagost parema ülevaate saamiseks olid küsimustikus ka Tartu Linnavalitsust (edaspidi *TLV*) puudutavad küsimused. Nii HTM üldiselt kui TLV kohalikul tasandil on olulised hariduspoliitika kujundamisel õpetajate jaoks. Seetõttu sobis Tartu Linnavalitsus võrdluseks kõige paremini.

Tulemustest selgus, et õpetajad on kindlad selles, et asjad Eestis ja Tartu Linnavalitsuses liiguvad üldiselt või kindlasti paremuse poole. Haridus- ja Teadusministeeriumi puhul aga on napilt ülekaalus arvamus, et asjad liiguvad üldiselt paremuse poole. Peaaegu sama palju vastajaid aga kas ei osanud hinnata HTM-i arengut või pidasid seda pigem halvemuse poole liikuvaks.

Hinnangud Haridus- ja Teadusministeeriumi arengule erinevad suuresti ka meeste ja naiste lõikes. Nimelt arvavad 49% naistest, et asjad HTM-s liiguvad kindlasti või üldiselt halvemuse poole. Samas kui meestest arvab seda ainult 13%.

Mehed on hinnangutes asjade arengule Eestis, TLV-s ja HTM-s tunduvalt positiivsemad kui naised.

Suur on erinevus ka reaali- ja humanitaarainete õpetajate hinnangutes Haridus- ja Teadusministeeriumi arengule. Need on täiesti vastandlikud. 47% reaali- ja muude ainete õpetajatest leiavad, et asjad HTM-s arenevad kindlasti või üldiselt paremuse poole. Sama palju ehk 47% humanitaarainete õpetajatest leidsid aga, et asjad HTM-s arenevad kindlasti või üldiselt halvemuse suunas.

Raske on öelda, millest tulenevad nii suured erinevused reaali- ja humanitaarainete õpetajate vastustes. Võib-olla tuleks vastuseid sellele otsida reformidest, määrustest vms. Seda saaks aga täpsemalt teada süvaintervjuudega, mis jäävad aga väljaspoole selle töö mahtu ja eesmärke.

Tartu Linnavalitsuse tegevusega hariduse valdkonnas ollakse kindlamini rahul kui HTM-i tegevusega. Üllatav on aga see, et TLV tegevusega hariduse valdkonnas ei ole rahul rohkem inimesi kui HTM-i tegevusega. Vastavalt siis TLV tegevusega hariduse valdkonnas ei ole üldse rahul seitse vastajat, HTM-i tegevusega aga kolm vastajat.

Üldiselt ei olda rahul aga kindlamini Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusega hariduse valdkonnas kui Tartu Linnavalitsuse tegevusega. Näiteks leidsid 14% vastajatest, et nad ei ole pigem või ei ole üldse rahul TLV tegevusega. HTM-i tegevusega ei ole pigem või ei ole üldse rahul aga 42% vastajatest.

TLV tegevusega hariduse valdkonnas on pigem rahul 39% vastajatest. HTM-i tegevusega aga 18% vastajatest. Ligi pooled vastajatest aga ei osanud üldse hinnata TLV ja HTM-i tegevust.

Tulemustest selgus, et Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tartu Linnavalitsuse imagod erinevad omavahel suuresti. Nimelt on HTM-i imago tunduvalt negatiivsem kui TLV oma. HTM-i tulemustes üldiselt paiknesid 37% sõnadest skaala negatiivses osas. TLV-d seevastu iseloomustati ainult positiivsete sõnadega.

Haridus- ja Teadusministeerium on tulemuste põhjal *üleolev, võõras, külm, jäik ja kauge*. Selle kõige juures peetakse HTM-i aga ka *kasulikuks* ja *arenevaks*.

Kui võrrelda semantilise diferentsiaali tulemusi avatud küsimuste tulemustega, siis negatiivsed konnotatsioonid on tekkinud sellest, et ministeeriumi ametnikke ja reformidega tegelejaid peetakse asjatundmatuteks ja elukaugeteks. Avatud küsimustes mainisid mitmed vastajad just neid omadusi.

Mõnevõrra üllatav on see, et hoolimata negatiivsest imagost peetakse HTM-i siiski *kasulikuks*. Seega õpetajad teadvustavad, et HTM-i tegevus on vajalik.

Tulemused Haridus- ja Teadusministeeriumi imago kohta on erinevad humanitaar- ja reaalinete kaupa. Humanitaaraine õpetajad iseloomustavad HTM-i palju negatiivsemalt kui reaallaine õpetajad. Kuue sõnapaari puhul (16st) on tulemused

täitsa vastandlikud. Humanitaaraine õpetajad leiavad, et HTM on *ebasõbralik, jäik, rikas, aeglane, üleolev* ja *ebaõiglane*. Reaalaine õpetajad seevastu hindavad HTM-i *sõbralikuks, paindlikuks, vaeseks, kiireks, võrdseks* ja *õiglaseks*.

Ka naiste ja meeste arvamused HTM-st on kohati vastandlikud. Naised hindavad HTM-i *ebasõbralikuks, jäigaks* ja *vaeseks*. Samas kui meessoost vastajad leidsid, et HTM on *sõbralik, paindlik* ja *rikas*.

42% vastajatest hindasid HTM-i imagot halvaks, 25% aga keskmiseks. Väga heaks ei hinnanud ministeeriumi imagot mitte ükski vastajatest.

Meeste ja naiste lõikes oli peamiseks erinevuseks see, et mitte ükski meessoost vastaja ei hinnanud HTM-i imagot väga halvaks. Küll aga tegid seda 27% naistest.

Kõige vähem ollakse informeeritud poistele ja tüdrukutele eraldi klassidesse paigutamise kavast ning era- ja munitsipaalkoolide rahastamisest. Meedianalüüsist aga ilmnes, et perioodil 22.02 – 22.04.2005 kajastati poistele ja tüdrukutele eraldi klasside soovitamise kava neljas artiklis. See polnud küll kõige enam kajastatud teema, aga siiski üks enimkajastatavaid.

Vähene informeeritus era- ning munitsipaalkoolide rahastamisest ei olnud üllatav. Sellel perioodil ei kajastanud ka meedia antud teemat. Rahastamise teema oli aktuaalsem 2005nda aasta alguse poole.

Kõige rohkem ehk üldiselt piisavalt ollakse aga informeeritud lõpueksamite tingimustest ja sisseastumiskatsete kaotamise plaanist. Sisseastumiskatsed olid ka üks kõige rohkem ajakirjanduses kajastatud teemasid. Samuti mainisid antud teemat mitmed õpetajad oma vabades vastustes selle kohta, millega tegeleb Haridus- ja Teadusministeerium nende arvates liiga vähe või liiga palju.

Infoallikadena olid kõige olulisemad ajalehed ja oma kooli juhtkond. Kui võrrelda informeeritust ja ajalehtede populaarsemaid teemasid, siis need ühtivad. Kõige rohkem ollakse informeeritud sisseastumiskatsete kohta. Samas kajastati seda teemat ka ajalehtedes kõige enam.

Ka oma kooli juhtkond on arusaadavalt oluline infoallikas. Nimelt toimub peamine suhtlus ministeeriumi ja õpetajate vahel just kooli juhtkonna kaudu.

Oluline Haridus- ja Teadusministeeriumi imago juures on ka sõltuvus poliitilisest jõust ja ebastabiilsus sõnumites. Kindlasti oleks olnud põnev vaadelda, kuidas tulemusi mõjutas poliitilise jõu vahetumine. Näiteks ühes küsimustikus, mille täitmine jäi just valitsuse vahetumise perioodi, mainiti ära, et Haridus- ja Teadusministeerium tegeleb liiga palju poliitikaga.

Uue haridusministri soovid ja planeeritavad tegevused on paljuski samased nendega, mis küsimustikust selgusid. Lubatakse üle vaadata õppekavad, õpetajate töötingimused jms. Tegemist on kindlasti valdkondadega, milledega antud töö tulemuste põhal tuleks ka tegeleda. Seega antud töö tulemusena selgunud probleemid ja uue haridusministri lubadused ühtivad. Küsimus on muidugi selles, et kas samade teemadega lubas tegeleda ka endine minister ja milliseid tulemusi reaalselt saavutati.

Lähtudes aga konkreetsetest probleemidest Haridus- ja Teadusministeeriumi suhtekorraldusega, mis on välja toodud peatükis 2.2 (lk 32) , selgus töö käigus tõesti, et HTM-i imago ei ole õpetajate seas nii kõrge kui võiks ja peaks olema. Õpetajad võiksid näha ministeeriumi enda partneri ja abistajana, mitte aga võõra asutusena, kus otsuseid teevad õpetajate tööst mitte midagi teadvad isikud.

Antud töö tulemusena ei selgunud kahjuks, kui suurel määral on ministeeriumi imago sõltuv valitsevast poliitilisest jõust. See jäi töö teemapüstitusest väljaspoole, kuid oleks kindlasti andud kasulikku informatsiooni. Seega saab eelduseks võtta ministeeriumi teabekorralduse osakonna töötajate väidet, et maine on sõltuv poliitilisest jõust. Võttes arvesse küsimustiku avatud küsimustes mainitud - ministeerium tegeleb liiga palju uuendustega ning poliitikaga - kinnitavad sõltuvust poliitilisest jõust ka antud töö tulemused.

Poliitiliste jõudude vahetumine toob kaasa aga teise probleemi. Nimelt on raske saavutada stabiilsust sihtrühmadele edastatavates sõnumites. Kuna iga uue ministri nägemus haridusest erineb mõnevõrra eelmise omast, siis tuleb sisuliselt iga uue valitsusega sõnumeid mõnevõrra muuta. Näiteks võib tuua selle, et uus

haridusminister Mailis Reps peatas mõned eelmise ministri Toivo Maimetsa algatatud reformid ning lubab veelgi põhimõttelisi muudatusi.

Oluline on see, et õpetajatel on raske anda tagasisidet ministeeriumile. Antud töö tulemusena selgus, et mõni õpetaja sooviks anda ja saada rohkem tagasisidet oma töö kohta. Välja toodi ka see, et ei teata, kelle poole ministeeriumis tagasiside andmiseks üldse tuleks pöörduda. Tagasiside võimaldamine on aga oluline tegelikult nii ministeeriumi enda kui õpetajate jaoks. Ministeerium saaks selle põhjal teha järeldusi ja parandusi ning õpetajatel oleks võimalus ise kaasa rääkida oma töö tulipunktides.

Ministeeriumi kommunikatsioonistrateegias on välja toodud õpetajatele suunatud põhisõnumina see, et luuakse võimalusi rakendada oma töös professionaalseid oskusi ja tunda tööst rõõmu. Samuti sisaldab põhisõnum seda, et ühiskond väärtustab õpetajaametit töökeskkonna, töötasu ja ühiskondliku positsiooni läbi.

Kommunikatsioonistrateegias paika pandud kommunikatsioonisõnum on tõesti see, mida õpetajad *tahaksid* kuulda ja kuidas ideaalis peaks olema. Käesoleva töö tulemusena selgus aga, et reaalne olukord on ideaalist üpriski kaugel. Õpetajad tunnetavad ikkagi, et nende tööd ei väärtustata piisavalt, palgatingimused ja töökeskkond on halvad. Paljuski seisneb antud probleemide lahendus aga valitsuse ja ministeeriumi rahalises olukorras.

Õpetajatele on kõige olulisemateks infoallikateks ajalehed, kolleegid ja oma kooli juhtkond. Meedia ja teiste inimeste kaudu informatsiooni edastamisel tuleb arvestada mõningase kommunikatsioonilise müraga ehk võimalusega, et kommunikeeritavad sõnumid muunduvad mingil määral.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli välja selgitada, missugune on hetkel Haridus- ja Teadusministeeriumi imago Tartu kooliõpetajate seas. Töö allikateks on küsimustikud ja meediaanalüüs. Küsimustikes sisaldasid seitse erinevat teemagruppi, millede tulemusena pidid selguma töö uurimisküsimuste vastused.

Töö hüpotees, et *Haridus- ja Teadusministeeriumi imago Tartu kooliõpetajate seas on pigem negatiivne: ministeeriumi nähakse enda tegevusse vähepuutuvana ja kaugena*, leidis kinnitust. Seda näitasid eelkõige semantilise diferentsiaali skaalad. Töö alguses püstitatud hüpotees leidis kinnitust mitme avatud vastuse põhjal.

Ka semantilise diferentsiaali põhjal tuli välja see, et Haridus- ja Teadusministeeriumi iseloomustavad sõnad *üleolev, võõras, külm, jäik ja kaugel*. Selle kõige juures peetakse HTM-i aga ka *kasulikuks ja arenevaks*.

Samuti hindasid eraldi küsimuses 42% vastajatest Haridus- ja Teadusministeeriumi imagot halvaks, 25% aga keskmiseks. Väga heaks ei hinnanud ministeeriumi imagot mitte ükski vastajatest.

Töö uurimisküsimustest said vastused järgmised:

- *Kui erinev on ministeeriumi imago meeste/naiste seas?* Meeste ja naiste arvamused HTM-st ja asjadest Eestis või Tartu Linnavalitsuses on kohati vastandlikud. Seega ministeeriumi imago meeste ja naiste seas on tõesti erinev
- *Kas maine sõltub ainek, mida õpetaja õpetab?* Ka humanitaar- ja reaalinete õpetajate vastustes olid teatavad erinevused. Üldiselt olid humanitaarainete õpetajad negatiivsemal arvamusel kui reaalinete õpetajad.
- *Milline on õpetajate poolt tajutud kujutuspilt (imago) Haridus- ja Teadusministeeriumist?* Sellele küsimusele andsid vastuse semantilise diferentsiaali skaalad. HTM on õpetajate seas negatiivse imagoga asutus. HTM-i iseloomustatakse sõnadega “üleolev”, “võõras”, “jäik” jms. 38%

HTM-i iseloomustavatest sõnadest paiknesid semantilise diferentsiaali skaala negatiivses osas.

- *Millised on olulisemad infokanalid?* Olulisemateks infokanaliteks olid ajalehed ja oma kooli juhtkond.
- *Kuivõrd on õpetajad rahul ministeeriumi tegevusega?* 42% vastajatest ei ole pigem või ei ole üldse rahul ministeeriumi tegevusega hariduse valdkonnas

Raske on aga hinnata uurimisküsimust “*Kas rohkem mainitakse ministeeriumiga seoses negatiivseid või positiivseid tegevusi?*”. See nõuaks liigset töö autoripoolset hinnangut ja subjektiivset arvamust selle kohta, mis on negatiivne ja mis on positiivne. Niisiis see küsimus pigem ei leidnud töö käigus vastust.

Valitud meetod sobis imago uurimiseks hästi. Küsimustikest saadud informatsiooni põhjal oli võimalik teha järeldusi Haridus- ja Teadusministeeriumi imago kohta õpetajate seas. Täpsustuste ja põhjalikumate tulemuste jaoks oleks vaja olnud teha ka intervjuusid, kuid antud töö raamidest jäi see välja.

Huvitav tulemus oli see, et hinnangud Haridus- ja Teadusministeeriumile ning asjadele üldiselt erinevad meeste ja naiste ning humanitaar ja reaallainete õpetajate lõikes. Ka need tendentsid, et millest sellised erinevused tingitud on, vajaksid selgitamist ja täpsustamist. Kuid ka see jäi antud töö eesmärkidest välja.

Siiski on võimalik antud töö tulemuste põhjal teha järeldusi Haridus- ja Teadusministeeriumi imagost üldiselt. Kuna varem pole taolist ministeeriumi imago uurimust tehtud, siis võib töö tulemusena selgunud tendentsidest olla kasu kommunikatsioonistrateegia õpetajaid puudutava osa koostamisel. Arvestada tuleb muidugi, et antud töö põhineb 64 õpetaja vastustel ja tegemist on ainult Tartu õpetajatega.

Käesoleva bakalaureusetöö raames selgunu arvestamine ja kasutamine Haridus- ja Teadusministeeriumi kommunikatsioonistrateegia tegemisel sõltub aga mitmetest asjaoludest. Esiteks, mil määral aktsepteerib tulemusi teabekorralduse osakond,

kuivõrd üldse ollakse huvitatud muudatuste tegemisest ja mil määral on sellise valimiga tehtud uurimus kasutatav.

Käesoleva bakalaureusetöö tulemusena selgus, et ministeeriumi imago on paljuski sõltuv õpetajate töö tehnilisest poolest ehk koolimajade seisukorrast, õppematerjalide kättesaadavusest ja muidugi palgatingimustest. Kindlasti annaks aga imago parandada aktiivsema infojagamisega ja tegevuste läbipaistvama kajastamisega. Samuti tuleks anda õpetajatele võimalus tagasisideks ja võimalus omapoolse arvamuse avaldamiseks.

Käesoleva töö tulemusena selgus ka see, et kommunikeeritavad sõnumid ei peaks erinema mitte ainult ministeeriumi nelja tegevusvaldkonna (haridus, teadus, keel ja noortepoliitika) kaupa vaid ka meeste, naiste ja humanitaaride ning reaaliide lõikes. Uurimuse tulemusena selgus, et naissoost humanitaaride seas on Haridus- ja Teadusministeeriumi imago kõige negatiivsem. Esmalt tuleks täiendavate uuringute käigus välja selgitada, millest selline erinevus tingitud on ja seejärel saaks selgemini sõnastada vastavale sihtrühmale kommunikeeritavad sõnumid.

Olemasoleva olukorra muutmiseks on keeruline anda konkreetseid soovitusi. Sõltub ju üsna palju valitsusasutusest endast ja selle rahalistest võimalustest. Tuleb arvestada ka sellega, et õpetajad on üks sihtrühm paljudest.

Daniel Vaarik (2001) väitis oma bakalaureusetöös, et valitsuskommunikatsioon toimib aeglaselt, kohmakalt, bürokraatlikult ning reaktiivselt. Sellistes tingimustes tundub imago parandamine õpetajate seas eriti keeruline.

Hoolimata sellest, et Eesti ministeeriumide suhtekorraldused on orienteeritud peamiselt meediasuhtlusele, tuleks pöörata suuremat tähelepanu ka kommunikatiivse tegevuse mitmekesistamisele, pikaajalisele planeerimisele ning sihtrühmade ootuste ja kommunikeeritavate sõnumite kooskõlastamisele.

SUMMARY

Up to date no special attention in Estonia has been given to public sector organisational image research. It is also noted that the image of Ministry of Education and Research has never been scrutinised.

This researches purpose was to find out what kind of image Ministry of Education and Research has among teachers. Works sources are questionnaires and media analysis. Questionnaire was handed out to 66 Tartu's highschool teachers. 97% of the questionnaires were regained.

The theoretical part of the work deals with the basic concepts of the image, reputation and introduces also the essentials of the public sector.

The bachelor thesis "The image of Ministry of Education and Research among Tartu's schoolteachers" investigates the image of ministry in order to find out main attributes and tendencies. Works hypothesis *The image of Ministry of Education and Research among teachers is rather bad than good* was found to be true, in the result of this research.

In result of the bachelor work came out that Ministry of Education and Research is in teachers opinion *irreverent, strange, cold, stiff* and *faraway*. Ministry is also considered to be *useful* and *emergent*.

42% of the respondents marked ministry's image to be bad, 25% thought it is average. None of the respondents marked ministry's image to be very good. It was also noted that women's opinion about ministry is more negative than men's.

It was also found that basic information sources to teachers are newspapers and own school directorate.

Image research gives knowledge about that, how to make public relations more effective and how to improve, redo communication strategy.

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD

Cushman, D. P. & King, S. S. (2001) *“Excellence on Communication. Organizational Strategy”*, State University of New York Press

Cutlip, S. M. & Center, A. H. & Broom, G. M. (1985) *“Effective public relations / 6th ed.”*, Englewood Cliffs (N.J.) : Prentice-Hall

Eliassen, K. A. & Kooiman, J. (koost) (2002) *“Avaliku sektori juhtimine : Euroopa riikide kogemused”*, Tallinn : Eesti Keele Sihtasutus, 2002

Fombrun, C. J. (1996) *“Reputation: Realizing Value from the Corporate Image”*, Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts

Graber, D. A. (1992) *“Public sector communication : how organizations manage information”*, Washington (D.C.) : Congressional Quarterly

Grunig, J. E. & Dozier, M. & Ehling, W. P. & Grunig, L. A. & Repper, F. C. & White, J. (edit.) (1992) *“Excellence in Public Relations and Communication Management”*, Hillsdale, New Jersey: Lawrence Associates Publishers

Hatch, M. J & Schultz, M. (2004) *“Organizational Identity”*, Oxford: University Press

Moingeon, B & Soenen, G. (2002) *“Corporate and organizational identities”*, London and New York: Routledge,

Newsom, D. & Scott, A. & Turk, J. V. (1993), *“This is PR : the realities of public relations”*, Belmont (California) : Wadsworth

Osgood, C. E.; Suci, G. J.; Tannenbaum, P. H. (1975) *“The Measurement of Meaning”*, Chicago and London: University of Illinois Press Urbana

- Past, A. (2005) “Juhtimine ja suhtekorraldus”, Tallinn: Kirjastus Pegasus,
- Past, A. (2004) “*Corporate Self-image and Public Relation*”, Estonia: University of Tartu
- van Riel, C. B. M. (1995) “*Principles of Corporate Communication*”, Erasmus University Rotterdam
- Schultz, M. & Hatch, M. J & Larsen, M. H. (2000) “*The Expressive Organisation. Linking Identity, Reputation, and the Corporate Brand*”, Oxford: University Press
- Vaarik, D. (2001) “Valitsuskommunikatsioon ja ajakirjanduse hinnangud sellele 2001. aasta algul”, Tartu Ülikool, Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond
- Valk, A. (2003) “Organisatsioon ja juhtimine avalikus sektoris”, Tallinn: Sisekaitseakadeemia
- Vetik, R. (toim.) (2001), “Euroopa Liit ja Eesti avalik arvamus”
- Vihalemm, P. (2003, sügis) loengukursuse “Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid” materjalid
- Vos, M. & Shoemaker, H. (2004) “*Accountability of Communication management. A Balanced Scorecard for communication quality*”, Utrecht: LEMMA Publishers
- Eesti-Suhtekorraldajate Liit (koost.). (1998-2002) *Suhtekorralduse käsiraamat*, Tallinn: Äripäeva kirjastus
- Haridusministeeriumi kommunikatsioonistrateegia (projekti koordinaator Tarmu Kurm; töögrupp: Margus Haidak, Marja Kuusk, Liina-Jaanika Seisler, Marta Mugar, Olav Kruus)
- Haridus- ja Teadusministeeriumi aastaraamat 2001-2002

ES Turu-uuringute AS (2004). Suhtekorraldus 2003, valitsusasutused.

<http://www.riigikantselei.ee/?id=4810> vaadatud aprill, 2005

Ideoni, A. koostatud kokkuvõtte seminarist “Proaktiivne omavalitsus ja meedia koht maine kujundajatena”

<http://www.geo.ut.ee/inimtool/tapamaine.html> (vaadatud aprill, 2005)

“Juhtkiri: Haridusministri uus kaotus”, Postimees, 11.12.2004

Haridus- ja Teadusministeeriumi toimimise seaduslikud alused

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=731145> (vaadatud aprill, 2005)

Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekül

www.hm.ee (vaadatud aprill, 2005)

Haridus- ja Teadusministeeriumi aastaraamat 2001-2002

LISAD

Lisa 1.

“Intervjuu”

Intervjuu Tarmu Kurmi ja Age Rosenbergiga. Läbi viidud sügis 2004, Piret Kaevatsi poolt. Lisatud see osa intervjuust, millele töös on viidatud.

Milline on Teie arvates Teie organisatsiooni maine avalikkuse silmis ja milline ta võiks olla?

[Tarmu Kurm] Organisatsiooni maine ei ole nii kõrge, kui see peaks olema. Organisatsioon on pidevalt väga erinevate huvirühmade tähelepanu all, lühikese aja jooksul on korduvalt vahetunud organisatsiooni juhtiv poliitiline jõud, asutus on permanentsest muutuv ja samas pidevalt töötab ka järjest uute reformide elluviimise nimel. Seega ei ole stabiilsust ka sõnumites. Töötajad vahetuvad - personali voolavus on suur. Sellises olukorras on raske stabiilsust saavutada.

[Age Rosenberg] Maine sõltub siin osaliselt ametkonnast, kuid kindlasti suures osas ka valitsevast poliitilisest jõust. Ühe poolega saame ministeeriumi sees rohkem ette võtta – arendada suhtlemisoskusi, vähendada bürokraatiat, tõhustada tööd jne. Teine pool aga ei ole sedavõrd ministeeriumi ametnike käeulatuses ning sõltub palju partei(de)st. Kuna HTM tegeleb väga laia teemaga, nagu haridus seda on, siis on alati neid, kellele mõni samm ei meeldi/ ei sobi ning kes sellest ka kõvahäälselt räägivad (mis on väga vajalik, et ka siin saadaks tagasisidet tehtud ja kavandatavate otsuste kohta). Olukord võiks olla selline, kus ministeeriumi võetakse kui partnerit, kellega on võimalik suhelda ning keda ei pea esmalt ründama, vaid kellele võiks esmajärjekorras ligineda arutlemissooviga selgituste saamiseks.

Milline on Teie arvates Teie organisatsiooni roll avalikkuses ja milline ta võiks olla?

[Tarmu Kurm] Iga HTMi valdkonna teemaga seostatakse automaatselt organisatsiooni - roll on väga suur. Kui org oleks stabiilsem, oleks kergem ka seda rolli kanda ja suurtele ootustele vastata.

[Age Rosenberg] Roll on tähtis tõesti, ükskõik millise haridust või koole puudutava teemaga seostatakse alati HTM-i. Reegel on muidugi see, et tavaliselt tuleb HTM

meelde ikka alles siis, kui midagi on halvasti ning positiivseid teemasid ei kerki sihtgruppide poolt väga sageli. Ideaalne oleks see, kui see roll olekski ühiskonnas selline tasakaalus (n.ö kahe näoga) – on nii head, kui halba, head aidatakse promoda ja arendada ka sihtgruppide poolt ning halba aidatakse parendada.

Milline on Teie arvates Teie organisatsiooni kommunikatsioon avalikkusega ja milline ta võiks olla?

[Tarmu Kurm] Kommunikatsioon on pidev ja operatiivne, rohkem peaks see olema strateegiliselt planeeritud ja sihtrühmadele suunatud. Oleme selle nimel ka tööd teinud - valminud on mitmed strateegilised dokumendid ja plaanid. Samas on seda eelnevalt kirjeldatud olukorra tõttu väga keeruline saavutada.

[Age Rosenberg] Oma lühikese tööaja jooksul arvan ka, et strateegilist ja pikaajalist planeerimist oleks rohkem vaja. Näiteks mõne tähtsa mahuka dokumendi koostamise algul tuleb paika panna ka selle kommuniqueerimiskava, kus on kirjeldatud selle kommuniqueerimist nii töörühma sees kui avalikkusele dokumendi esimeste sõnade paberilepanemisest peale. Kommuniqueerimist ei saa hakata planeerima hetkest kui dokument on valmis, sest dokument ei valmi täielikult salastatud keskkonnas ja kujul.

Millised on Teie arvates need olulised sõnumid, mida Teie organisatsioon peaks avalikkusele saatma?

[Tarmu Kurm] Haridus on nii konservatiivne valdkond, et pidevad muutused tekitavad tahes-tahtmata pingeid. Sihtrühmad on muutustest tüdinenud ja tahavad stabiilsust. Meie põhisõnumid on sihtrühmiti kirjeldatud kommunikatsioonistrateegias - kui väga üldistatud öelda, siis me töötame eelkõige õppuri ja õpetaja heaks.

[Age Rosenberg] Täpselt, et meie töötame oma sihtgruppide, mitte iseenda jaoks ning meiega saab Eesti haridusmaastikul toimuva parendamiseks viljakat koostööd teha.

Lisa 2

Küsimustik

Hea vastaja,

Olen ajakirjanduse ja suhtekorralduse viimase kursuse tudeng Piret Kaevats. Uurin oma bakalaureusetöö jaoks, missugune on Haridus- ja Teadusministeeriumi maine Tartu õpetajate seas. Sellega seoses paluksin Teil vastata järgnevas küsimustikus esitatud küsimustele.

Küsimustik on anonüümne ning Teie vastuseid kasutatakse üksnes akadeemilisel eesmärgil ja üldistatud kujul statistiliste kokkuvõtetenä.

Kui tunnete, et midagi olulist on välja jäänud, siis palun kirjutage see kindlasti oma sõnadega juurde.

Vastuste märkimisel on Teile abiks kaldkirjas juhised küsimuste juures.

Ette tänades,

Piret Kaevats

Piret99@yahoo.com

Tel. 514 2002

Kuidas Te iseloomustaksite Haridus- ja Teadusministeeriumi? Märkige, palun, tabeli igal real ristikesega see vastusevariant, mis sobib Teie tunnetega ministeeriumi suhtes kõige paremini

	3	2	1	0	1	2	3	
1. avatud								suletud
2. soe								külm
3. koondunud								hajutatud
4. õiglane								ebaõiglane
5. võrdne								üleolev
6. arenev								paigalseisev
7. kiire								aeglane
8. lähedane								kauge
9. rikas								vaene
10. paindlik								jäik
11. kindel								ebakindel
12. oma								võõras
13. kasulik								kasutu
14. jõuline								jõuetu
15. kaasaegne								vanamoodne
16. sõbralik								ebasõbralik

Kuidas Te iseloomustaksite Tartu Linnavalitsust? Märkige, palun, tabeli igal real ristikesega see vastusevariant, mis sobib Teie tunnetega linnavalitsuse suhtes kõige paremini

	3	2	1	0	1	2	3	
17. avatud								suletud
18. soe								külm
19. koondunud								hajutatud
20. õiglane								ebaõiglane
21. võrdne								üleolev
22. arenev								paigalseisev
23. kiire								aeglane
24. lähedane								kauge
25. rikas								vaene
26. paindlik								jäik
27. kindel								ebakindel
28. oma								võõras
29. kasulik								kasutu
30. jõuline								jõuetu
31. kaasaegne								vanamoodne
32. sõbralik								ebasõbralik

33. Missugune on Haridus- ja Teadusministeeriumi imago õpetajate seas Teie arvates praegu? Tõmmake, palun, ring ümber sobiva vastusevariandi.

1. Väga hea
2. Keskmine
3. Halb
4. Väga halb
5. Ei oska öelda

Kas Te saate piisavalt infot järgnevate ministeeriumi tegevuste kohta?

Märkige, palun, tabeli igal real ristikesega sobiv vastusevariant.

	piisavalt	üldiselt piisavalt	ebapiisavalt
34. Kavandatavate muutuste kohta?			
35. Programmi “21. sajandi kool” kohta?			
36. Haridus- ja koolikorralduslike muudatuste kohta?			
37. Poistele ja tüdrukutele eraldi klasside kavandamise kohta?			
38. Era- ja munitsipaalkoolide rahastamise kohta?			
39. Sisseastumiskatsete kaotamise plaani kohta?			
40. Hindamissüsteemi muudatuse kohta, mille järgi hinne “puudulik” asendatakse hindegga “kasin”?			
41. Lõpueksamite tingimuste ja muudatuste kohta?			

Kui olulised on Teile allpool nimetatud kanalid infoallikana?

Tõmmake, palun, igal real ring ümber sobiva vastusevariandi.

5 – väga oluline

4 – küllalt oluline

3 – mõnevõrra oluline

2 – pigem mitte

1 – üldse mitte oluline

	Hariduselu kohta tervikuna					Ministeeriumi tegevuse kohta				
42. Televisioon	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
43. Raadio	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
44. Ajalehed	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
45. Ministeeriumi kodulehekülg	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
46. Koosolekud	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
47. Seminarid	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
48. Dokumendid	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
49. Oma kooli juhtkond	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
50. Kolleegid	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
51. Muud isiklikud kontaktid	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

52. Missuguste probleemidega tegeleb Haridus- ja Teadusministeerium Teie arvates praegu liiga vähe?

.....

.....

.....

.....

.....

53. Nimetage mõned tegevused, probleemid vms, milledega Haridus- ja Teadusministeerium tegeleb Teie arvates rohkem kui peaks?

.....

.....

.....

.....

.....

54. Kuivõrd olete rahul Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevusega hariduse valdkonnas?

1. Väga rahul
2. Pigem rahul
3. Raske öelda
4. Pigem ei ole rahul
5. Ei ole üldse rahul

55. Kuivõrd olete rahul Tartu Linnavalitsuse tegevusega hariduse valdkonnas?

1. Väga rahul
2. Pigem rahul
3. Raske öelda
4. Pigem ei ole rahul
5. Ei ole üldse rahul

56. Kas Teie arvates asjad Eestis arenevad üldiselt paremuse või halvemuse poole?

1. Kindlasti paremuse poole
2. Üldiselt paremuse poole
3. Raske öelda
4. Üldiselt halvemuse poole
5. Kindlasti halvemuse poole

57. Kas Teie arvates asjad Tartu Linnavalitsuses arenevad üldiselt paremuse või halvemuse poole?

1. Kindlasti paremuse poole
2. Üldiselt paremuse poole
3. Raske öelda
4. Üldiselt halvemuse poole
5. Kindlasti halvemuse poole

58. Kas Teie arvates asjad Haridus- ja Teadusministeeriumis arenevad üldiselt paremuse või halvemuse poole?

1. Kindlasti paremuse poole
2. Üldiselt paremuse poole
3. Raske öelda
4. Üldiselt halvemuse poole
5. Kindlasti halvemuse poole

Vastaja andmed:

59. Palu märkige oma sugu (tõmmake sobivale variandile ring ümber):

M N

60. Tööstaaž õpetajana (aastates):

- a) ... – 5
- b) 6 – 10
- c) 11 - ...

61. Vanus:

- a) ... – 30
- b) 31 – 40
- c) 41 – 49
- d) 51 – 59
- e) 60 - ...

62. Missuguse aine õpetaja Te olete?

- a) Matemaatika, informaatika, füüsika, keemia, majandus, kehaline kasvatus, bioloogia
- b) Eesti keel, kirjandus, võõrkeeled, ajalugu, kunst
- c) Muu

Suur tänu Teile koostöö eest!

Lisa 3

“Asjade areng Eestis üldiselt (%)”

Eesti (%)	kokku	naised	mehed
Kindlasti halvemuse poole, üldiselt halvemuse poole	14	17	9
Raske öelda	22	32	4
Kindlasti paremuse poole, üldiselt paremuse poole	64	51	87

Lisa 4

“Asjade areng Tartu Linnavalitsuses (%)”

TLV (%)	kokku	naised	mehed
Kindlasti halvemuse poole, üldiselt halvemuse poole	3	0	9
Raske öelda	39	49	21
Kindlasti paremuse poole, üldiselt paremuse poole	58	51	70

Lisa 5

“Asjade areng Haridus- ja Teadusministeeriumis (%)”

HTM (%)	kokku	naised	mehed
Kindlasti halvemuse poole, üldiselt halvemuse poole	36	49	13
Raske öelda	31	27	39
Kindlasti paremuse poole, üldiselt paremuse poole	33	24	48

Lisa 6

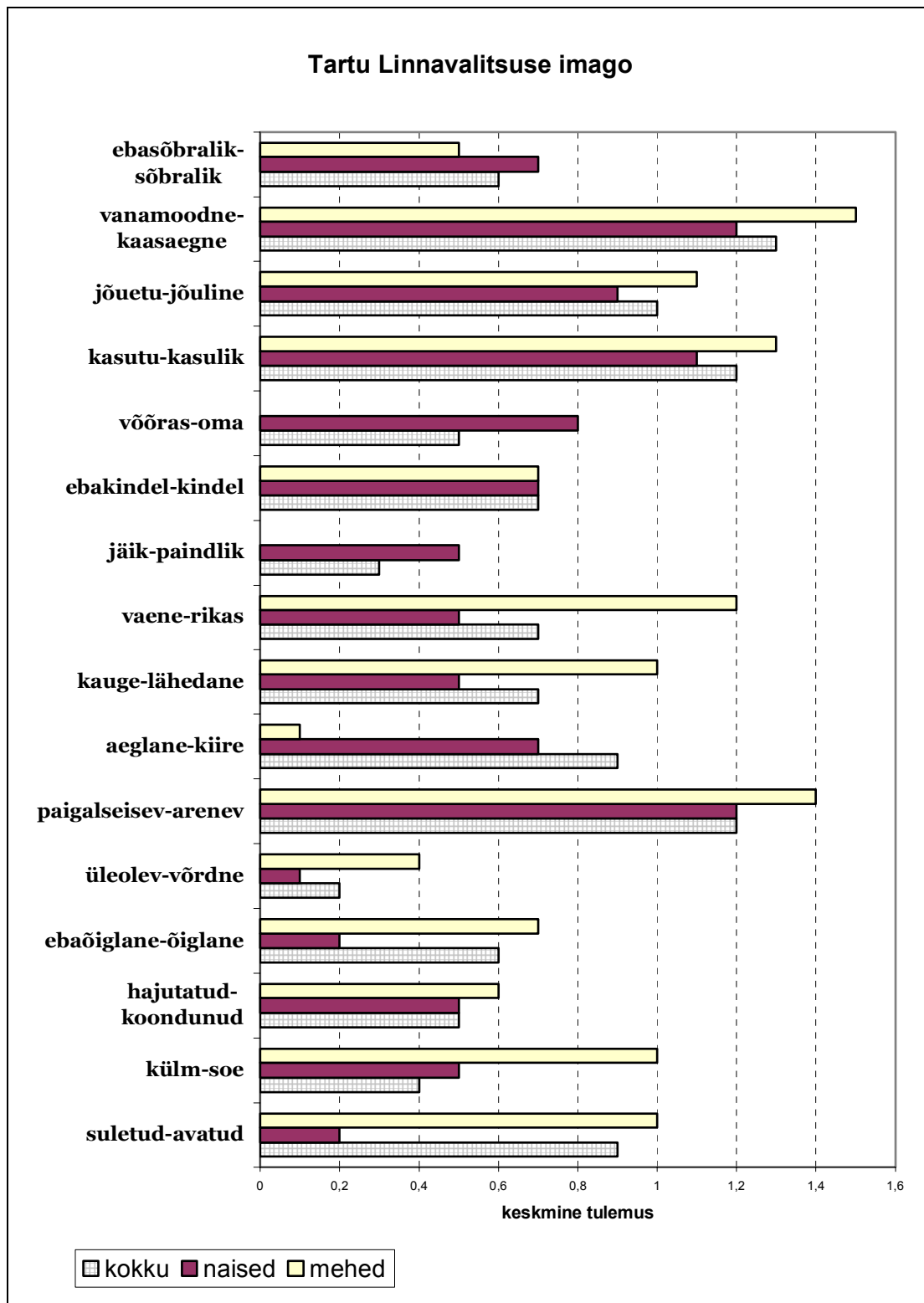
“Keskmisest erinevad sõnapaarid grupis NAISED”

Haridus- ja Teadusministeerium		Tartu Linnavalitsus	
Kauge-lähedane	-0,9	Paigalseisev-arenev	1,2
Üleolev-võrdne	-0,8	Vanamoodne-kaasaegne	1,2
Võõras-oma	-0,7	Kasutu-kasulik	1,1
Jäik-paindlik	-0,6	Jõuetu-jõuline	0,9
Külm-soe	-0,5	Võõras-oma	0,8
Paigalseisev-arenev	0,3	Aeglane-kiire	0,7

“Keskmisest erinevad sõnapaarid grupis MEHED”

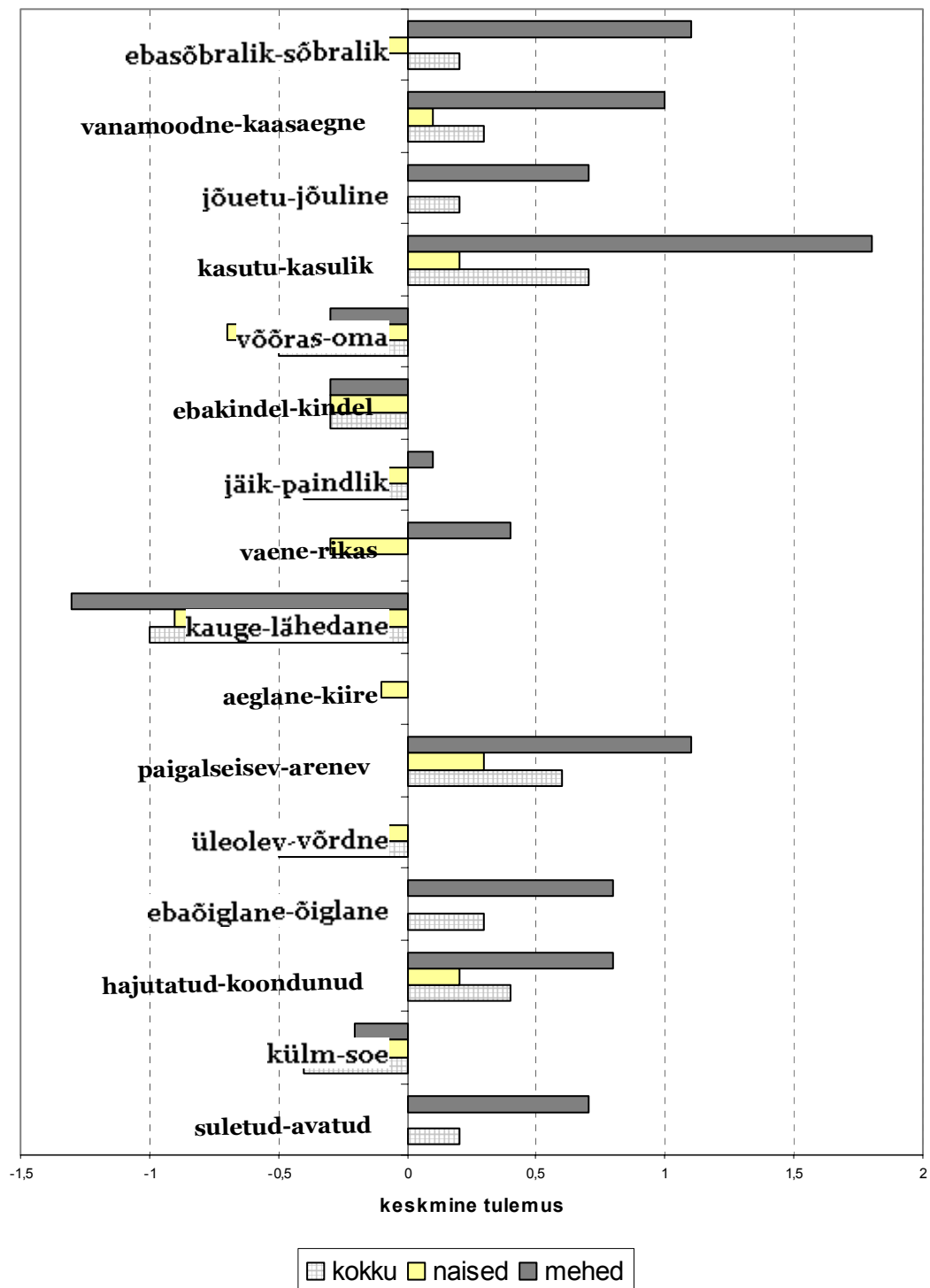
Haridus- ja Teadusministeerium		Tartu Linnavalitsus	
Kasutu-kasulik	1,8	Vanamoodne-kaasaegne	1,5
Ebasõbralik-sõbralik	1,1	Paigalseisev-arenev	1,4
Paigalseisev-arenev	1,1	Kasutu-kasulik	1,3
Hajutatud-koondunud	0,8	Vaene-rikas	1,2
Ebaõiglane-õiglane	0,8	Suletud-avatud	1
Kauge-lähedane	-1,3	Külm-soe	1

Lisa 7

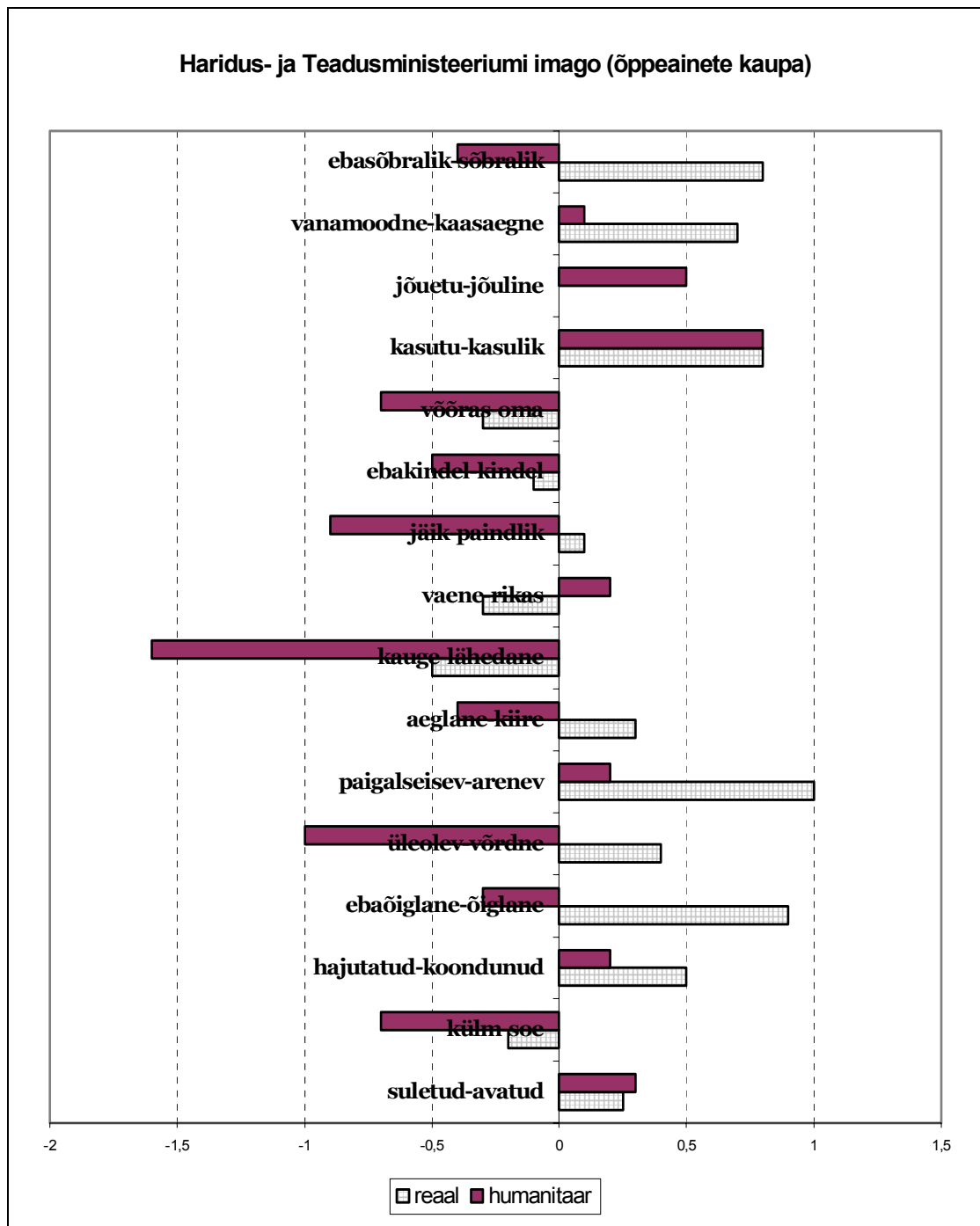

Lisa 8

Haridus- ja Teadusministeeriumi imago

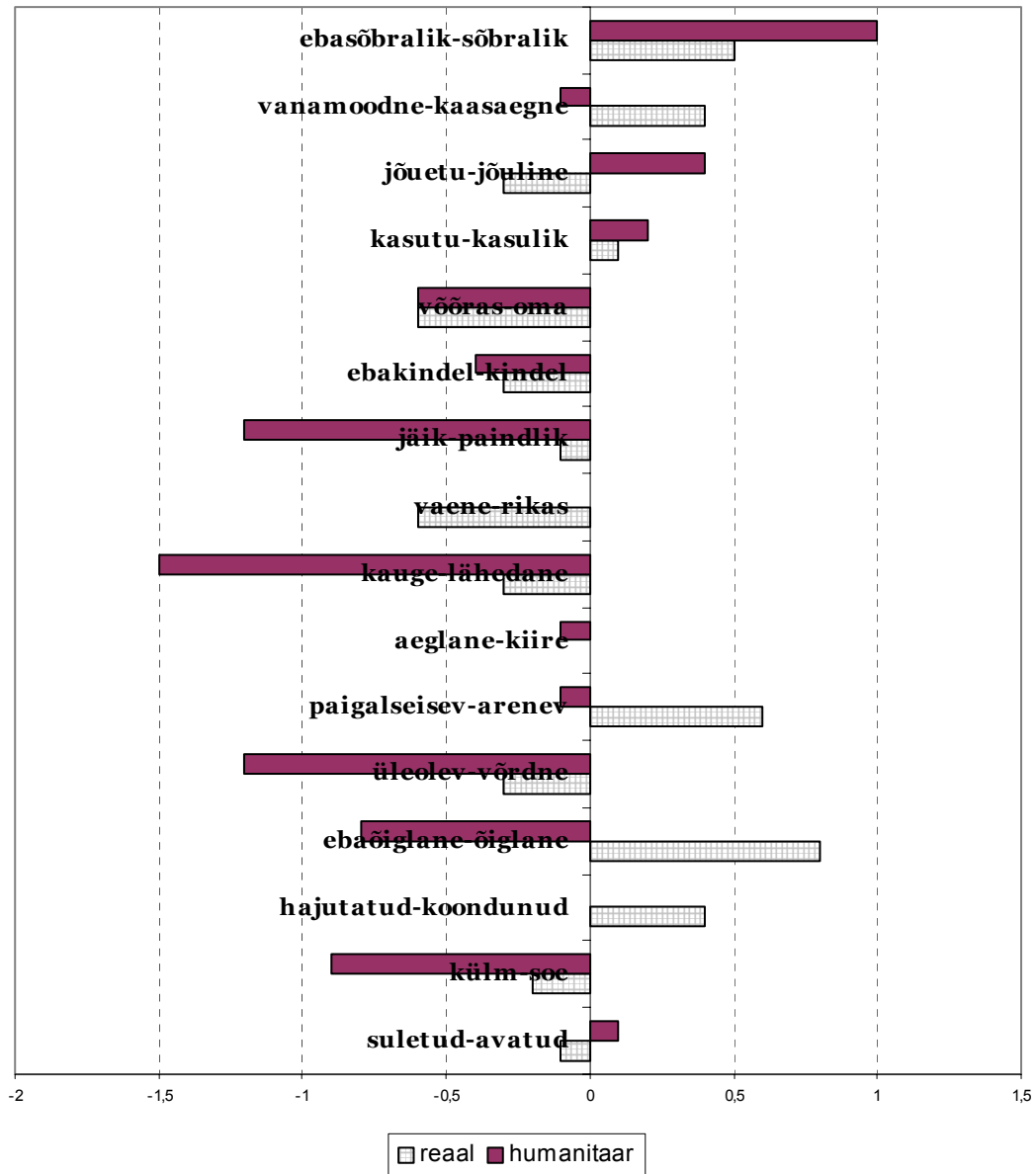

Lisa 9

Lisa 10

Haridus- ja Teadusministeeriumi imago

Lisa 11

	liiga vähe	liiga palju	meedia
Vastuvõtukatsed	2	5	14
poiste ja tüdrukute erinevad klassid	0	0	4
õpilase ja õpetaja suhe	1	0	1
noorõpetajad	1	0	1
hindamissüsteemi muudatus	5	5	3
teiste riikide haridussüsteem	1	0	3
õpilane koolis	4	0	5
poliitika	0	1	6
venekeelsete koolide probleemid	1	0	3
haridusreform	0	2	4
õpetajate palgad	2	0	1
maakoolid, väikekoolid	0	0	4
kool üldiselt	0	0	4
õpetajate kutsestandard	0	0	2
kutse-eetika	0	0	2
kutseharidus	1	2	1
õppetööks vajalikud tingimused	5	0	
õppekavad	8	0	2
õpetajatöö maine tõstmine, õpetaja kaitsmine	5	0	0
õppetöö metoodiline pool	5	0	0
muu	5	4	1
arenguestlused	0	2	0
paberimajandus	0	3	0
individuaalne õppekava	0	2	0
uuendused	0	2	0

Lisa 12

Kontentanalüüs

Piret Kaevats “Praktika ülevaade”

Perioodi pikkuseks on 28. august – 17. september 2004 (Periood on valitud praktikal olemise aja järgi)

Ajalehed, mis kontenti tegemiseks on valitud, on järgmised: Postimees, Eesti Päevaleht, SL Õhtuleht ja Maaleht.

Üldtendentsid:

- Päevalehed (eriti aga Postimees) on huvitatud Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkondadest.
- Septembri algusega huvi suureneb. Samuti on huvi suurem erisündmuste puhul (Keskerakonna meeleavaldus)
- Zanritest on eelistatud uudised ja lühiuudised.
- Popimad teemad on: õppevahendid (sh töövihikud) ja haridusreform
- Neutraalseid artikleid on kõige rohkem. Positiivseid ja negatiivseid artikleid on võrdeliselt.
- Ministeeriumi ametnike või esindajate arvamustekste, kommentaare kasutab enim Postimees.